

Handelingen

27-28-29

VLAAMSE RAAD

ZITTING
1984-1985

Vergaderingen van april 1985

MOTIE BELANGENCONFLICT ONTWERP CRW-STUK 107 (1983-1984)
ERKENNING EN SUBSIDIERING JONGEREN ADVIES CENTRUM GENT
BEVOEGDHEID LOKALE BOUWMAATSCHAPPIJEN
DRINGENDE OPTIES ZEEVISSERIJONDERWIJS
ERKENNING DRIE TORENS TE GENT ALS NATIONAAL MONUMENT
ONTBREKEN TV-VERSLAG BILJARTKAMPIOENSCHAP VAN BELGIE
DEONTOLOGISCHE REGELS BRT-UITZENDINGEN DOOR DERDEN
OPENBAARMAKING JAARBOEK VLAAMSE RAAD VOOR HET LEEFMILIEU
KRITIEKE SITUATIE VLAAMS KLEINKUNST ARCHIEF TE TURNHOUT
ORGANISATIE FIETSCROSSEN VOOR KINDEREN
RESTAURATIE EN OPENSTELLING DOMEIN GROENENBERG
VERZURING GRONDWATER GRENSGEBIED Z-NEDERLAND
INSTITUTIONALISERING OMROEPEN
JACHTBELEID
WEERSLAG ACTUALISERING REGEERPROGRAMMA OP FINANCIERING
VLAAMSE GEMEENSCHAP
AANBESTEDING BOUW AUTOMATISCHE KROONHEKREINIGERS
OPRICHTING EN VESTIGING HELIKOPTERFABRIEK
EXPLOITATIEMOEILIKHEDEN ANCIENNE BELGIQUE

Inhoud

Nr. 27   **Maandag 29 april 1985**
                                 Morgenvergadering

Berichten van verhindering, blz. 1023

Motie voorgesteld door de heren G. Verhaegen, E. Beysen, J. Van Elewycq en P. Van Grembergen betreffende een belangenconflict naar aanleiding van het bij de Conseil régional wallon ingediend ontwerp van decreet „sur la protection des eaux de surface contre la pollution”, CRW-stuk 107 (1983-1984) – Nr. 1

Bespreking, blz. 1023

    Spreeker : de heer G. Verhaegen

Hoofdelijke stemming, blz. 1024

Samenstelling van een commissie

Wijziging onder de plaatsvervangende leden, blz. 1025

Regeling van de werkzaamheden, blz. 1025

Nr. 28   **Dinsdag 30 april 1985**
                                 Morgenvergadering

Berichten van verhindering, blz. 1027

Ontwerpen van decreet

Indiening en verwijzing, blz. 1027

Voorstel van decreet

Indiening en verwijzing, blz. 1027

Voorstel van resolutie

Indiening en verwijzing, blz. 1027

Motie

Indiening, blz. 1027

Nota

Indiening, blz. 1028

Advies van een commissie

Indiening en verwijzing, blz. 1028

Verslagen

Indiening, blz. 1028

Arresten van het Arbitragehof

Indiening, blz. 1028

Jaarverslag

Indiening, blz. 1028

Schriftelijke vragen (R.v.O. art. 65)

Indiening, blz. 1028

Dringende vragen (R.v.O. art. 66, 5)

Dringende vraag van de heer P. Tant tot mevrouw R. Steyaert, Gemeenschapsminister van Gezin en Welzijnzorg, over de erkenning en subsidiëring van het Jongeren Advies Centrum te Gent, blz. 1028

Dringende vraag van mevrouw M. Van Puymbroeck tot de heer P. Akkermans, Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, over de bevoegdheid van lokale bouwmaatschappijen binnen erkende herwaarderingsgebieden, blz. 1029

Dringende vraag van de heer O. Van Ooteghem tot de heer J. Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, over de dringende opties voor het zeevisserijonderwijs, blz. 1030

Vragen (R.v.O. art. 66)

Vraag van de heer O. Van Ooteghem tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over de erkenning van de drie torens te Gent als nationaal monument, blz. 1031

Vraag van de heer O. Van Ooteghem tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over het ontbreken van enig TV-verslag betreffende het biljartkampioenschap van België, blz. 1031

Vraag van de heer J. De Mol tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over de naleving van deontologische regels tijdens BRT-uitzendingen door derden, blz. 1032

Vraag van de heer J. De Mol tot de heer J. Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, over de procedure voor en de openbaarmaking van het Jaarboek van de Vlaamse Raad voor het Leefmilieu, blz. 1033

Vraag van mevrouw J. De Loore-Raeymaekers tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over een algemene regeling voor waardevolle archieven in Vlaanderen en de kritieke situatie van het Vlaams Kleinkunst Archief te Turnhout, blz. 1034

Vraag van mevrouw J. De Loore-Raeymaekers tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, en de heer R. De Wulf, Gemeenschapsminister van Gezondheidsbeleid, over de organisatie van fietscrossen voor kinderen, blz. 1035

Vraag van de heer D. Vervaeke tot de heer P. Akkermans, Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, over de overdracht, de restauratie en de openstelling van het domein Groenenberg op het grondgebied van Sint-Pieters-Leeuw en Lennik, blz. 1035

Vraag van de heer H. Suykerbuyk tot de heer J. Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, over de verzuring van het grondwater in het grensgebied ten zuiden van Nederland, blz. 1036

Vraag van de heer H. Suykerbuyk tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsmi-

nister van Cultuur, over de houding van de Minister ten opzichte van een suggestie tot institutionalisering van de omroepen in Noord en Zuid, blz. 1036

Vraag van de heer R. Declercq tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over de ideologische en filosofische eenzijdigheid van de uitzendingen van de wereldomroep, blz. 1037

Vraag van de heer O. Van Ooteghem tot de heer G. Geens, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid, over de oprichting van een Jaarbeursgebouw te Gent, blz. 1038

Interpellaties (R.v.O. art. 67)

Interpellatie van de heer E. Desutter tot de heer P. Akkermans, Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, over het uitblijven van een degelijk antwoord op vragen betreffende het jachtbeleid, blz. 1039

    Sprekers : de heren E. Desutter, J. De Mol, Minister P. Akkermans

Interpellatie van de heer J. Van Elewycq tot de heer G. Geens, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid, en de heer H. Schiltz, Gemeenschapsminister van Financiën en Begroting, over de weerslag van de actualisering van het regeerprogramma op de financiering van de Vlaamse Gemeenschap, blz. 1046

    Sprekers : de heer J. Van Elewycq, Minister H. Schiltz,

Indiening van moties, blz. 1050

Regeling van de werkzaamheden, blz. 1050

Nr. 29   **Dinsdag 30 april 1985**
                                 Middagvergadering

Berichten van verhindering, blz. 1051

Interpellaties (R.v.O. art. 67)

Interpellatie van de heer A. Denys tot de heer P. Akkermans, Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, en de heer J. Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, over de aanbesteding voor het bouwen van automatische krooshekreinigers en installaties voor waterbeheersing in stroomgebieden, blz. 1051

    Sprekers : de heer A. Denys, Minister P. Akkermans

Interpellatie van de heer T. Kelchtermans tot de heer G. Geens, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid, over de in uitzicht gestelde oprichting en vestiging van een helikopterfabriek, blz. 1056

Sprekers : de heren T. Kelchtermans,
C. Marchand, J. Gabriels, E. Desutter,
Minister G. Geens

Interpellatie van de heer P. Peeters tot de
heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de
Vlaamse Executieve, Gemeenschapsmi-

nister van Cultuur, over de totaal onbegrij-
pelijke wijze waarop de Gemeenschapsmi-
nister de zware exploitatiemoelijkheden
negeert waarin de Ancienne Belgique zich
bevindt en die te wijten zijn aan dure ge-
luidsisolatiwerken die geen enkel resul-
taat opleverden, blz. 1067

Sprekers : de heer P. Peeters, Minister
K. Poma

Regeling van de werkzaamheden, blz. 1070

VOORZITTER : de heer J. Pede

– *De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.*

– *De vergadering wordt geopend om 14 uur.*

De Voorzitter : Dames en heren, de vergadering is geopend.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

R. Vannieuwenhuyze ; gezondheidsredenen.

J. Chabert ; buitenslands.

F. Piot, E. Vandersmissen, F. Van Steenkiste, L. Vanvelthoven ; ambtsverplichtingen.

C. Boeraeve-Derycke ; familieverplichtingen.

Interpellatie van de heer A. Denys tot de heer P. Akkermans, Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud, over de aanbesteding voor het bouwen van automatische krooshekreinigers en installaties voor waterbeheersing

De Voorzitters : Aan de orde is de interpellatie van de heer Denys tot de heer Akkermans, Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening,

Landinrichting en Natuurbehoud, over de aanbesteding voor het bouwen van automatische krooshekreinigers en installaties voor waterbeheersing.

De heer Denys heeft het woord.

De heer A. Denys (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, een interpellatie houden over een probleem dossier, dat nogal wat technische kennis vereist, is nooit gemakkelijk omdat men dikwijls de neiging vertoont de uiteenzetting te illustreren met een te grote techniciteit waardoor de prioritaire probleemstelling op de achtergrond dreigt te komen. Daarom zal ik pogen het probleem zo algemeen mogelijk te stellen.

Niettemin dien ik voorafgaandelijk te zeggen wat krooshekreinigingsinstallaties eigenlijk zijn.

Dit zijn automatische roosters, die op een permanente en mechanische wijze het kroos en de vuiligheid uit oppervlaktewateren verwijderen. Zij worden aangewend om oppervlaktewateren en pompinstallaties zo zuiver mogelijk te houden, zodat watersnood en watervervuiling kunnen worden tegengehouden.

In het kader van het Vlaamse Gewest wordt het gebruik ervan aangewend door de Waterzuiveringsmaatschappijen en de Landelijke Waterdienst, de Polders en de Gemeenten. In oorsprong had ik dan ook mijn verzoek tot interpellatie gericht tot de beide Gemeenschapsministers, die bevoegd zijn voor departementen waar dit toestel gebruikt wordt, met name

de heren Lenssens en Akkermans.

Bij nader onderzoek van het dossier, en dat is een eerste eigenaardige vaststelling, situeren de problemen zich uitsluitend in die diensten waarvoor de Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud bevoegd is. Het probleem is te herleiden tot deze vaststelling, namelijk de keuze van krooshekreinigingsinstallaties wordt bij openbare aanbesteding of algemene offerte-aanvraag uitsluitend bepaald door een octrooi, wat tot gevolg heeft dat er slechts één systeem en één firma deze installaties kan leveren.

Ik voeg er onmiddellijk aan toe : dit betreft de aanbestedingen uitgaande van organismen die afhangen van het Departement Landinrichting of van diensten die erdoor gesubsidieerd worden, zoals de Polders en de Gemeenten.

Wanneer andere diensten – en ik denk aan de Waterzuiveringsmaatschappij en ook aan het Departement van Openbare Werken, wat dan nationale bevoegdheid betreft – een opdracht uitschrijven om het kroos en vuiligheid uit het water te verwijderen via mechanische hekininstallaties, wordt er nooit verwezen naar een typisch procédé dat het monopolie is van één en dezelfde firma. Ik vind dat op deze wijze de concurrentiepositie wordt vervalst en de principes van een eerlijke mededinging op de helling komen te staan. Erger is het feit dat deze procedure de Vlaamse Gemeenschap enorm veel geld heeft gekost en, als er niet ingegrepen wordt, nog veel geld zal kosten.

Denys

Die financiële bedenking leidt mij automatisch en aanstonds naar meer concrete gegevens die mij hierover bekend zijn.

Sedert april 1981 heeft de Vlaamse Gemeenschap bij mijn weten negen werken, die de elektro-mechanische uitrusting van gemalen tot voorwerp hebben, gesubsidieerd. Deze werken omvatten het leveren en plaatsen van pompgroepen, hoog- en laagspanningselektriciteitsuitrusting en ook van krooshekreinigingsinstallaties.

Welnu, bij deze negen werken stellen we alleen op het vlak van de krooshekreinigingsinstallaties vast dat er een **meerprijs** betaald wordt van meer dan 81 miljoen frank, alleen maar omdat men bij de installaties eist dat deze voldoen aan de inhoud van dat **welbepaald** octrooi.

Het gaat over de volgende werken.

- Grimbergen 1981 : 3 roosters, meerprijs 6 miljoen frank ;
- Vrouwervliet 1981 : 8 roosters, meerprijs 2,7 miljoen frank ;
- Destelbergen 1982 : 6 roosters, meerprijs 16 miljoen frank ;
- Zele 1983 : 3 roosters, meerprijs 5,1 miljoen frank ;
- Sinaai-Daknam 1983 : 2 roosters, meerprijs 2,9 miljoen frank ;
- Boekhoute 1984 : 5 roosters, meerprijs 7,8 miljoen frank ;
- Kerkebeek 1984 : 2 roosters, meerprijs 3,5 miljoen frank ;
- verschil betonwerken, meerprijs 20 miljoen frank ;
- Paas- en Steenbeek 1984 : 2 roosters, meerprijs 3,5 miljoen frank ;
- Bellebeek 1984 : meerprijs 3,6 miljoen frank.

Ik herhaal, 81 miljoen frank meerprijs betaald, alleen maar omdat deze krooshekreinigingsinstallaties moeten voldoen aan een octrooi, dat nota bene slechts kan geleverd worden door één welbepaalde firma, die uiteraard hier over een monopolie beschikt en die van het monopolie ook aardig gebruik maakt. Kosten bij een andere firma deze automatische roosters ongeveer 1 miljoen frank per stuk,

dan rekende de firma die over het brevet beschikt het drievoudige, namelijk 3 miljoen frank.

Mijnheer de Voorzitter, in deze zaak stoort het mij dat dit probleem reeds verschillende jaren bekend is — het bestaat sedert twaalfjaar — maar door de betrokken beleidsverantwoordelijken op een heel lakonieke wijze wordt geklasseerd.

Een firma die zich hierdoor terecht benadeeld voelt, heeft hierover reeds lang gecorrespondeerd, onder meer met de Gemeenschapsminister en met de Voorzitter van de Vlaamse Regering, en telkens kwam het antwoord op hetzelfde neer. „Dit gebrevetteerd procédé wordt in de bestekken opgenomen om méér bedrijfszekerheid. Door de invoering van een zogenaamd beschermd onderdraaipunt zou het immers mogelijk zijn om de installatie uit te rusten met zeer stevige en extra-lange vingers, waardoor grote en zware voorwerpen uit het water kunnen gehaald worden !”

Mijnheer de Minister, ik ben geen technisch deskundige ter zake — u waarschijnlijk ook niet — en wens daarover zeker geen uitgebreide discussie aan te gaan. Maar wat ik wel vind, is dat men er zich hier heel goedkoop vanaf maakt en blijkbaar niet de moeite doet om na te gaan of deze uitleg, die waarschijnlijk ingefluisterd werd door een betrokken ambtenaar, met de werkelijkheid klopt.

Men heeft de moeite niet genomen om de klachten die hieromtrent bestonden, te toetsen aan de realiteit op het terrein. Dan zou men heel vlug vaststellen dat hier de waarheid geweld werd aangedaan.

Inderdaad, zoals ik reeds gezegd heb, stellen we vast dat andere krooshekreinigingsinstallaties zonder dit gemonopoliseerd brevet heel goed, en volgens deskundigen zelfs veel beter, werk leveren bij mechanische waterzuiveringen, die opgericht werden door het Departement van het Ministerie van Openbare Werken en de waterzuiveringsmaatschappijen.

Wij stellen vast, en dat is nog veel merkwaardiger, dat andere Belgische automatische roosters die, ik herhaal,

een derde van de prijs kosten van de gebrevetteerde, geëxporteerd en overall gevraagd worden in het buitenland.

We vinden ze terug in quasi alle landen van de EEG, in de Golfstaten, in Zuidoost Azië, en wat naar mijn gevoel het belangrijkste is, in Nederland.

Iedereen die de branche ietwat kent, weet dat Nederland over de specialisten, over de deskundigen beschikt inzake alle installaties voor de uitvoering van grote waterwerken.

Welnu, de krooshekreinigingsinstallatie, die door onze Landelijke Waterdienst geweigerd wordt, omdat alleen maar de gebrevetteerde installatie goed zou zijn, wordt in andere diensten en in gans de wereld afgenomen en gerespecteerd.

Er is hier iets dat niet klopt. Er zou door u, mijnheer de Minister, dringend een onderzoek moeten worden ingesteld.

Naast de financiële en de technische repercussie van deze gemonopoliseerde toestand, zou ik toch even willen stilstaan bij het juridisch-wettelijk aspect van deze zaak. In het antwoord van u en van Minister Geens, op een klachtenbrief van een benadeelde firma heeft men steeds verwezen naar de procedure waarbij de aanbesteding geschiedt volgens de algemene offerte-aanvraag in de vorm van een wedstrijd, overeenkomstig artikel 17 van het koninklijk besluit van 22 april 1977 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, levering en diensten.

In het antwoord werd hieraan toegevoegd dat volgens de specialist ter zake, de jurist Flamme, in zijn standaardwerk, die de naam draagt „Praktische Commentaar bij de Reglementering van de Overheidsopdrachten”, er duidelijk mag gebruik worden gemaakt van een door een octrooi beschermd procédé bij opdrachten die gegund worden bij aanbesteding of door een offerte-aanvraag. Dat is natuurlijk een bijzondere eenzijdige en onjuiste interpretatie van de praktische commentaar van Flamme.

Men heeft hier het belangrijke punt B

D enys

van deze commentaar weggelaten, waarin Flamme het volgende schrijft, en ik citeer letterlijk :

„Vanzelfsprekend bevindt men zich hier op een broos terrein waar de mogelijkheid van misbruiken bestaat. Sommige eisen van het bijzondere lastenkohier, die klaarblijkelijk zonder geldige reden een voorwerp, een produkt of een procédé boven een andere doen verkiezen, dienen zonder meer te worden verboden. De verantwoordelijkheid van de ontwerp er komt in dat geval ruim op het spel te staan.”

Welnu, indien men verwijst naar de technische uitleg, om het gebruik van een octrooi te rechtvaardigen, dan stellen we vast dat deze van alle logica ontbloomt is. Inderdaad, het invoeren van octrooien is slechts aanneemelijk, wanneer dit tijdelijk gebeurt, omdat eventueel op dat ogenblik de concurrentie geen evenwaardig procédé kan aanbieden. Maar hier in het geval van de „krooshekreinigers” gaat het over eenzelfde gebrevetteerd procédé dat reeds meer dan twaalf jaar werd voorgeschreven. Zodat we ongetwijfeld kunnen zeggen dat deze eenzijdige handelswijze in geen geval strookt met de geest van het commentaar van Flamme.

Want hier wordt iedere mededinging definitief uitgesloten omdat :

ten eerste, geen enkele concurrent de kans krijgt om eveneens de geldigheid van zijn voorgesteld materiaal **proef** ondervindelijk te bewijzen ;

ten tweede, automatisch de vooruitgang van de wetenschap verhinderd wordt ;

ten derde, er geen sprake is van de opname van verbeterde technische voorwaarden of het gebruik van recente ontdekkingen ;

ten vierde, er niet kan worden ontkend dat steeds **één**zelfde firma bevestigd wordt.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, uit deze vaststelling kan men niet anders besluiten dan dat men hier te doen heeft met een fla-

grante schending van het principe van mededinging. De tot hier toe gevolgde procedure is onwettig omdat ze strijdig is met artikel 4, paragraaf 2 van het KB van 22 april 1977 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten. Ze is ook strijdig met diverse omzendbrieven vanwege de Eerste Minister, onder meer deze van 7 november 1980 waarin duidelijk verbod opgelegd wordt om in een bestek technische specificaties op te nemen die de mededinging beperken of uitsluiten. Ze is ook strijdig met artikel 12, paragraaf 1, van de wet van 14 juli 1976 die duidelijk zegt dat voor het bepalen van de hoogste inschrijvingen er rekening moet worden gehouden met de aangeboden prijzen en met de andere berekenbare gegevens, die met zekerheid de uitgaven van de bevoegde overheid zullen verhogen.

Welnu, de verwijzing naar een octrooi dat drie keer meer kost dan een ander automatische rooster die bij diverse gelegenheden zijn kwaliteiten bewezen heeft, staat volledig in tegenstelling hiermee.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, als ik zo alles nog eens op een rijtje zet : de eenvoudige technische vergelijkingen die kunnen gemaakt worden, de zware financiële meeruitgaven die deze procedure met zich meebracht en de sterke juridische bezwaren die men over het hoofd heeft gezien, dan krijg ik sterk de indruk dat men hier in het verleden op een lichtzinnige wijze bepaalde klachten heeft geklasseerd en afgewezen.

Het wordt de hoogste tijd dat men eens de procedures voor alle werken bij de Landelijke Waterdienst ernstig onderzoekt. Want het gaat niet alleen over de **krooshekreinigingsinstallaties**. Er wordt ook vastgesteld dat bij andere aanbestedingen in deze sector in de basisofferte bepaalde merken vastgelegd worden, die vast moeten aangewend worden. Dit geldt voor de vijzels, de reductiekasten, elastische koppelingen en elektrische motoren. Merken die toevallig in de richting gaan van één en dezelfde firma.

En denk nu niet dat men om protectionistische redenen Vlaamse of Belgische merken in de basisofferte te be-

voordelen. Integendeel ! Het gaat hier over Duitse merken die regelrecht in concurrentie gaan met inlands, gelijkwaardig materiaal. En ik kan verder gaan : ik kan verwijzen naar de persartikelen die verschenen zijn in verband met de watersnood die onlangs heeft plaatsgegrepen, onder meer in het poldergebied „De Broeken” te Merken.

De Bestendig Afgevaardigde van de Provincie West-Vlaanderen, de heer Hendrik Olivier, heeft hier alle provinciale verantwoordelijkheid van de hand gewezen. Hij schuift de verantwoordelijkheid door naar de Vlaamse Gemeenschap, die geweigerd heeft de aanbesteding van twee nieuwe pompen goed te keuren.

Men verkoos de oude versleten pompen te herstellen voor een prijs die volgens de aanbesteding hoger lag dan drierde van de aankooprijzen van nieuwe pompen.

Men moet geen deskundige zijn om vast te stellen dat hier niet de zin voor efficiency of de bekommernis van zuinig beheer deze beslissing in de hand heeft gewerkt. Indien dit het geval ware geweest, zou men de opdracht tot herstelling aan firma's uit de onmiddellijke omgeving hebben gegeven en niet aan een firma die een verre afstand moest afleggen om deze herstellingswerken uit te voeren.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, dit dossier roept vele vragen op. Het leggen van verantwoordelijkheden in dergelijke zaken is delicaat en moeilijk, niet alleen voor de verantwoordelijke, maar ook voor de ondernemingen die het aandurven dergelijke dossiers door te spelen en bekend te maken. Zij lopen immers het risico in de toekomst nog meer het slachtoffer te worden van degenen die eventueel hun macht zouden misbruiken om zich op dergelijke ondernemingen te wreken. Het is duidelijk dat, wanneer dergelijke dossiers aan de kaak worden gesteld, dit niet op een lichtzinnige wijze gebeurt. Het delicate karakter van dergelijke problemen mag geen alibi zijn om onze verantwoordelijkheid te ontlopen die hierin ligt dat wij, als parlementsleden, ons controlerecht hierover uitoefenen en dat u, als be-

In zijn interpellatie i.v.m. krooshekreinigingsinstallaties heeft de heer A. Denys(PVV) het zowel over definanciële en technische repercussies van de gemonopoliseerde toestand als over het juridisch aspect van de gevolgde procedure

voegd Minister, onderzoekt en optreedt.

Aangezien het delegatiebesluit van 28 januari 1982 voorziet dat u, mijnheer de Minister, bevoegd is voor alles wat uitgevoerd wordt in de sfeer van de Landelijke Waterdienst voor alle werken van minder dan 200 miljoen frank en leveringen van minder dan 120 miljoen frank die uitgevoerd worden op basis van openbare aanbesteding of algemene offerteaanvraag, meen ik dat gans het geschetste probleem onder uw bevoegdheid valt.

Ik zal dan ook met grote aandacht luisteren naar uw antwoord ten einde te vernemen welke de houding is die u aanneemt ten opzichte van deze problematiek, welke stappen u reeds ondernomen hebt om alle elementen die kunnen leiden tot monopolievorming bij de aanbestedingen te weren of welke stappen u schikt hiervoor te nemen. **(Applaus)**

De Voorzitter : Minister Akkermans heeft het woord.

Minister P. Akkermans (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, het geachte lid bedoelt wellicht de werken, die de elektro-mechanische uitrusting van gemalen tot voorwerp hebben. Zulke werken omvatten in hoofdzaak het leveren en plaatsen van pompgroepen en van een hoog- en laagspanningselektriciteitsuitrusting en ook van een krooshekreinigingsinstallatie.

Bovendien werden de meeste van deze installaties niet in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap opgericht doch wel door gemeente, polders en wateringen, waarbij toelage door het Vlaamse Gewest werd verleend.

Over het algemeen geschiedt de gunning van de opdracht van deze werken door een algemene offerteaanvraag in de vorm van een wedstrijd, overeenkomstig artikel 47 van het koninklijk besluit van 22 april 1977 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten. Een dergelijke procedure biedt het voordeel dat de opdrachtgever de

regelmatige offerte kiest, die hem het voordeligst lijkt, rekening houdend met haar bedrag, haar aanwendingskosten, haar technische waarde en andere in het bestek opgesomde criteria. Ook biedt ze aan de inschrijvers de nodige waarborgen dat hun suggesties in verband met de uitvoering door een jury grondig worden onderzocht.

Bovendien is de werkwijze nu zo dat de onderscheiden criteria worden afgewogen en dat die ponderatie door de Inspectie van Financiën wordt geïmplementeerd, voordat tot een offerteaanvraag wordt overgegaan.

Het is juist dat in de aannemingsvoorwaarden betreffende deze werken voor een onderdeel van de krooshekreinigingsinstallatie telkens een nauwkeurige beschrijving wordt gegeven. De beschrijving is in het bestek van die werken opgenomen omwille van de grote bedrijfszekerheid, die de installatie wegens haar door een octrooi beschermd onderdraaipunt verkrijgt. Door de manier waarop dat draaipunt is ontworpen, is het immers mogelijk de installatie uit te rusten met zeer stevige en extra-lange vingers, die dwars door het rooster naar voren uitsteken en waarmee zelfs heel grote en zware voorwerpen zonder problemen uit het water kunnen worden gelicht.

Dat een bestuur geen onwettigheid begaat wanneer het op basis van een nauwkeurige motivering en voor een deel van de aanneming of levering de verlangde technische prestaties voorschrijft, wordt onder meer toegelicht in de vierde uitgave van het standaardwerk van M.A. Flamme en Cs. „Praktische Commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten”.

Verder wens ik aan te stippen dat voor bepaalde dossiers niet enkel het voorgestelde onderdeel van de krooshekreinigingsinstallatie, maar andere onderdelen van de aanbesteding niet aan de besteisen voldeden. Er is dus geen feitelijke grondslag om zomaar te spreken over meeruitgaven voor het Vlaamse Gewest.

De technische rapporten waarop het geachte lid doelt zijn bij de Algemene Technische Diensten niet bekend.

A kkersmans

Wel is het zo dat alle krooshekreinigingsinstallaties tot hiertoe tot algemene bevrediging van hun gebruikers hebben gefunctioneerd en dat sommige van die installaties overigens uitsluitend ter beveiliging van bestaande installaties van een ander type gebouwd zijn.

Toen ik de verantwoordelijkheid over deze materie heb gekregen, heb ik ook na enkele maanden het bezoek gehad van dezelfde firma. Ik heb toen een onderzoek ten gronde laten instellen ook door de Algemeen Technische Diensten. Uit dit onderzoek is duidelijk gebleken dat de aanvaarde en toegepaste procedure niet te veroordelen was en bovendien altijd de goedkeuring heeft gekregen van de Inspectie van Financiën. Want, zoals u weet, bij een onregelmatigheid zou er een negatief advies zijn van de Inspectie van Financiën. Bij een negatief advies worden geen uitbetalingen gedaan en zal ook het Rekenhof geen gevolg geven aan de vraag om uitbetaling. Ik ben natuurlijk geen techniek. Maar, de Ministers beschikken over de Algemeen Technische Diensten van het Vlaamse Ministerie, die een advies kunnen geven. Ik ga mij zeker niet in de plaats stellen van de ingenieurs die daar zijn tewerkgesteld. Ik heb geen enkele reden om te veronderstellen dat deze personen hun werk niet goed en niet eerlijk zouden doen.

Ik heb nog enkele technische details als antwoord op uw vraag.

Men zegt dat het onderdraaipunt onder water zit en aan sleet onderhevig is. Het antwoord is dat bij geen van de bestaande installaties — en zoals u weet dateren deze uit de periode 1972-1973 ooit herstel van sleet nodig was.

Men zegt dat het octrooi verouderd is. Er zijn drie Belgische octrooien. Eén octrooi dateert van 1968, één van 26 september 1969 en één van 13 maart 1980. Er is een Europees octrooi van 1984, er is een USA-octrooi van 1982 en er is een Japans octrooi van 1985.

Nu een woord over de algemene opmerking dat het veel te duur is. Aangezien het roosteren een zeer belang-

rijk deel van het gemaal is werden bewust strenge eisen aan de onderdelen en de materialen gesteld. Vooral de omloopketting, het chassis en de draaipunten zijn hoogwaardig en zeer sterk geconcentreerd.

Men zegt ook dat het geen wezenlijke verbeteringen bevat ten overstaan van de andere types. Hier moet ik zeggen dat in ieder geval een eerste verbetering het feit is dat er geen beperking is op de omvang van de op te halen voorwerpen, daar er geen bovenbouw is. Men moet het belang daarvan niet onderschatten. Ten tweede, laat het onderdraaipunt langere en sterkere vingers toe. Ten derde, het toestel is monolithisch leverbaar. Ten vierde, er kunnen per toestel tot vier vingerbakken worden gemonteerd, waardoor een reinigingssnelheid van het rooster wordt bekomen dat door geen enkel ander rooster wordt geëvenaard.

Geachte collega's, ik wens ook in te gaan op uw vraag of de nodige onderzoeken gebeurd zijn. Ik moet u zeggen dat ik, in het eerste jaar waarin ik deze opdracht tot mijn verantwoordelijkheid moest rekenen, met de specialisten van de technische dienst ter plaatse ben geweest om mij te laten overtuigen van de verantwoording van de toepassing van de aanbesteding bij deze aangelegenheid.

De Voorzitter : De heer Denys heeft het woord.

De heer A. Denys (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, ik wil toch nog een aantal bedenkingen formuleren.

Mijnheer de Minister, wanneer u zegt dat het niet gebeurt in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap dan is dat natuurlijk voor een gedeelte juist, maar daaraan moet worden toegevoegd dat, gezien de subsidiëring afhangt van de Vlaamse Gemeenschap, de invloed van deze Administratie ter zake voor een groot gedeelte speelt. Vele ondergeschikte besturen verwijzen steeds, wanneer men hen daarover ondervraagt, naar het feit dat zij moreel verplicht zijn bepaalde installaties te nemen volgens types aangegeven door de Vlaamse Gemeenschap.

Op mijnvraag of er ook een onderzoek

op het terrein is gebeurd heb ik een volledig antwoord gekregen. Heeft men de vergelijking gemaakt met andere installaties die veel minder kosten ?

Minister P. Akkermans : Dat werd gedaan. Ik ben zelf ter plaatse gaan kijken.

De heer A. Denys : Dan heeft u daar een duidelijk onderscheid kunnen vaststellen inzake de technische kwaliteiten.

Mijnheer de Minister, ik stel mij dan toch de vraag hoe het komt dat bij andere diensten zoals het Departement van Openbare Werken en de Waterzuiveringsmaatschappijen — ik heb het voorbeeld van Nederland aangehaald waarvan men toch niet kan zeggen dat men desbetreffend niet op de hoogte zou zijn — dat procédé niet is vereist. Dat blijft voor mij een open vraag waar ik graag een antwoord op had gekregen.

Minister P. Akkermans : Om de eenvoudige reden dat de technische diensten mij macro-economisch het bewijs hebben geleverd dat het voordeliger is dit systeem te gebruiken.

Ik heb vijf jaar geleden in dezelfde positie als u gestaan. Ik heb al die onderzoeken laten uitvoeren en ben zelf gaan testen. Men heeft mij overtuigd van het belang ervan voor die soort operaties.

De heer A. Denys : Er kan dus macro-economisch worden bewezen dat dit gebrevetteerde procédé ten slotte prijsgunstiger uitvalt ?

Minister P. Akkermans : Inderdaad, zoals ik heb laten verstaan in mijn antwoord.

De heer A. Denys: Ik kneemaandathet niet mogelijk is in een openbaar debat, maar toch zou ik gaarne deze macro-economische berekeningen even willen inzien.

Minister P. Akkermans : Ik raad u aan in dat verband contact op te nemen met de technische diensten. Ik wil u graag begeleiden, want ik heb niets liever dan dat u in verband met deze vraag duidelijkheid krijgt.

De heer A. Denys : In verband met het

D enys

juridisch aspect van de zaak verwijst u naar de commentaren van de heer Flamme, die ik ook heb aangehaald. Ik geloof dat u daaraan een eenzijdige interpretatie geeft.

Uiteraard wordt daarin gezegd dat men een gebrevetteerd procédé kan toelaten, maar er wordt in paragraaf b aan toegevoegd dat men zich daar op een zeer broos terrein bevindt en dat het maar kortstondig en tijdelijk mag zijn. U hebt verwezen naar andere octrooien die ook lang duren, maar ik heb begrepen dat men op dat vlak de juridische uitleg van twee kanten kan bekijken. Ik vind persoonlijk dat men deze zaak eens grondig moet onderzoeken

Minister P. Akkermans : U baseert zich dus op een interpretatie van meester Flamme. Ik verwijs vooral naar het koninklijk besluit van 22 april 1977 over de offerte-aanvraag, die altijd is toegelaten, voor iedere overheid.

De heer A. Denys : Ik kan ook verwijzen naar de omzendbrief van de Eerste Minister van 1980 waarin hij zegt dat men octrooien en vastgelegde procédés ten zeerste moet vermijden. In diverse uitspraken en ook in het koninklijk besluit zelf wijst men er op dat ter zake moet worden opgepast.

Ik hoop in alle geval dat dit probleem niet uit het oog zal worden verloren. Het interesseert mij vooral die macro-economische berekening te onderzoeken, zodanig dat ik ervan kan worden overtuigd dat hetgeen ik vernemen heb inderdaad maar een deelaspect is van het ganse probleem.

Minister P. Akkermans : Mijnheer Denys, nadat ik een viertal maanden belast was met de verantwoordelijkheden die ik nu heb, heb ik mij dezelfde vraag gesteld. Ik heb mij onmiddellijk in verbinding gesteld met alle verantwoordelijken, ook van de technische diensten, ten einde uitleg te verkrijgen over de manier van werken die zij hadden gebruikt. Ik werd toen door de technische diensten overtuigd dat dit inderdaad de gepaste formule was.

De heer A. Denys: Hebt u hierover bijvoorbeeld geen contact gehad met het

Departement van Openbare Werken waar blijkbaar tot ieders voldoening andere systemen worden gebruikt ?

Minister P. A. Akkermans : In die periode waren dat nog technische medewerkers van het Departement van Openbare Werken. Het Vlaams Ministerie is pas tot stand gekomen na de laatste regeringsvorming.

De heer A. Denys : Ik dank u voor deze bij komende toelichting en reken erop deze macro-economische berekening ter inzage te krijgen.

De Voorzitter : Het incident is gesloten.

Interpellatie van de heer T. Kelchtermans tot de heer G. Geens, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid, over de in uitzicht gestelde oprichting en vestiging van een helikopterfabriek

De Voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Kelchtermans tot de heer Geens, Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid, over de in uitzicht gestelde oprichting en vestiging van een helikopterfabriek.

De heer Kelchtermans heeft het woord.

De heer T. Kelchtermans (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, vorige week heb ik de Minister van Landsverdediging een aantal vragen gesteld over hetzelfde dossier, zij het dan vanuit militair-strategisch oogpunt, maar ook een aantal vragen die gelijklopend zijn met de vragen die ik vandaag wil stellen aan de Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid.

Tijdens een persconferentie werd enige tijd geleden de oprichting aangekondigd van een Belgische helikopterfabriek, de European Aerospace Company (EURAIR).

Als de Belgische Regering, ingevolge

haar beslissing van 9 februari 1983 waardoor het licht op groen werd gezet voor het openen van onderhandelingen voor de aankoop van 46 anti-tank- en verkennings- of verbindingshelikopters plus 500 bij behorende anti-tankraketten voor het lichte vliegwezen van de Landmacht, zou opteren voor het type Sikorsky H-76, EURAIR deze toestellen integraal in Oostende gaan assembleren.

De Voorzitter van de Vlaamse Executieve zou volgens dezelfde berichten de pleitbezorger bij uitstek zijnde de Sikorsky-vestiging. Zo zou hij reeds een aanbevelingsschrijven ten gunste van deze helikopterproducent tot de Eerste Minister gericht hebben. Bovendien zou hij tijdens zijn recent bezoek aan de Verenigde Staten ter gelegenheid van de opening van het „Flanders House”, het hoofdkwartier van Sikorsky bezocht hebben en er een „beginselakkoord” ondertekend hebben met voorzitter William Paul. In dat akkoord zou gestipuleerd zijn dat de Vlaamse Regering, langs de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen om, een deel van het kapitaal van European Aerospace Company zou verwerven.

Het heeft er dus alle schijn van dat u als Voorzitter van de Vlaamse Executieve, al uw hoop heeft gesteld op de vestiging van een helikopterfabriek in Vlaanderen, ongetwijfeld omwille van de sociaal-economische weerslag ervan.

Wat deze sociaal-economische aspecten betreft, bestaat er toch nogal wat onduidelijkheid. Zo werd er in de persberichten na het aanbod van 13 maart 1984 melding gemaakt van 1.910 directe en 2.675 indirecte arbeidsplaatsen. De meest recente berichten gewagen echter respectievelijk van 600 en 1.650 jobs.

Van de Minister vernam ik gaarne wat nu het precieze in het vooruitzicht gestelde tewerkstellingsimpact van een dergelijke fabriek zou zijn en in welke sectoren het indirecte tewerkstellingseffect zal optreden.

Anderzijds zou ik gaarne vernemen om welke redenen deze vestiging te verkiezen is boven het zo geprezen en tot op heden bijna altijd toegepast se-

T. Kelchtermans

mi-direct of indirect compensatiebeleid.

Een belangrijk deel van de **aeronautische industrie** in Vlaanderen blijft desondanks op semi-directe en indirecte compensaties. Zij schatten de economische gevolgen hiervan veel hoger in dan deze van de directe compensaties of van **co-productie** in licentie. Derhalve verwondert het mij enigszins dat er een band wordt gelegd tussen het „Flanders House”, een verdienstelijk exportinitiatief van het Vlaams Economisch Verbond, en de firma Sikorsky. Het VEV is en blijft immers een fervent verdediger van de indirect compensaties.

Vanuit militair-technisch oogpunt is de H-76 (Sikorsky) een betwiste keuze te noemen. In eerste instantie overschrijdt dit toestel de vooropgestelde enveloppe van Landsverdediging, met name 8 miljard frank, met maar liefst 50 procent. Vanuit Landsverdediging zou men wel enige goodwill ten aanzien van de H-76 mogen verwachten, indien de Vlaamse Executieve de ontbrekende 4 miljard frank zou kunnen bijpassen. Of om het te zeggen met de woorden van de Minister van Landsverdediging, wie zou niet graag met een Rolls-Royce rijden in plaats van een 2 PK, indien dit voor hetzelfde geld kan ?

Derhalve vernam ik gaarne of deze hiertoe bereid is en waar ze deze kredieten vandaan gaat halen. Welke is de aard en de omvang van de andere financiële tussenkomsten die voor een dergelijke vestiging van de Vlaamse Regering gevraagd worden ?

Is het juist dat Sikorsky-president William F. Paul aan u reeds in januari vorig jaar hierover een schrijven richtte ? Zo ja, welke was hiervan de inhoud, althans indien dit aan de openbaarheid mag worden prijsgegeven. Wat mij betreft, staat vragen vrij.

Bovendien — en dit mag men vanuit militair-technisch oogpunt toch niet uit het oog verliezen — wordt de H-76 door insiders bestempeld als een verouderd type dat bij levering ervan hopeloos voorbijgestreefd zal zijn. Het toestel heeft zeker zijn verdiensten.

Enkele jaren dus na de ingebruikname van de geplande fabriek zal het geenszins meer kunnen opboksen tegen de helikopter van de derde generatie, die dan de markt zal overspoelen. De H-76 zal, zo zegt men, dan in geen enkel opzicht nog een volwaardige concurrent kunnen zijn van bijvoorbeeld de PAH-2 (Panzer Abwehrrhubschrauber der 2. Generation), de HAP (Hélicoptère d'Appui et de Protection), de HAC 3G (Hélicoptère Anti-Chars de la 3ième Génération) of zelfs de S-75 ACAP van datzelfde Sikorsky. Bovendien werd onlangs, nota bene in Brussel, een samenwerkingsakkoord gesloten tussen vijf Europese landen (Italië, Frankrijk, West-Duitsland, Groot-Brittannië en Nederland) voor de ontwikkeling van een NAVO-gevechtshelikopter voor de negentiger jaren. Het risico is dan ook niet gerung dat Vlaanderen zijn eigen „SONACA” aan het creëren is. Wat zijn immers de kansen op afzet van een dergelijke helikopterfabriek ?

Ons land telt momenteel 21 helikopters in burgerlijke dienst. Van die markt van 21 toestellen kan een fabriek die er 24 per jaar moet produceren, natuurlijk niet leven. Onze directe handelspartners hebben een eigen aeronautische industrie met, zoals reeds eerder gesteld, projecten voor meer gesofistikeerde toestellen in ontwikkeling, die in de meeste gevallen ook door de plaatselijke overheid worden ondesteund. Deze markten veroveren met een verouderd toestel is — zo lees ik — een haast onbegonnen zaak. Er wordt een potentiële markt van om en bij de 700 toestellen in Afrika en het Midden-Oosten voorgespiegeld.

A erotechnische vakbladen zijn wat dat betreft niet zo optimistisch gestemd : een markt van 120 toestellen lijkt hen een meer realistische prognose. De vraag stelt zich echter wat er dient te gebeuren met de tewerkstelling in onze helikopterfabriek indien de eventuele potentiële buitenlandse kopers compensaties eisen.

De Minister van Landsverdediging heeft vorige week bevestigd dat ons land midden negentiger jaren nog eens 45 helikopters zal dienen aan te

schaffen. Het betreft hier de vervanging van de Alouettes van het type Aszou in het kader van het programma Aeromobiteit II. De actuele planning stelt daarbij een aanschaf voorop van een 25-tal lichte verkenningshelikopters en een 20-tal transporttoestellen. De transporttoestellen kunnen, volgens de Minister, van het multirole type zijn en eventueel van hetzelfde type als dit van het project Aeromobiteit 1.

De binnenlandse militaire markt blijft volgens de thans voorziene behoeften — en dan nog in het gunstige geval — beperkt tot 66 (46 + 20 bijkomende) toestellen.

Analoog met de F-16 ervaring is het niet denkbeeldig dat omwille van de dreigende teloorgang van de tewerkstelling na assemblage van de 46 toestellen voor het lichte vliegwezen er zware politieke druk op de Regering zal uitgeoefend worden om een nieuwe — militair verantwoorde — bestelling te plaatsen.

Anders zouden de zaken liggen, mochten wij waterdichte garanties krijgen vanwege Sikorsky dat deze fabriek zou ingeschakeld worden in de productie van de S-75 ACAP (Advanced Composite Airframe Program).

Dit composite-toestel van de derde generatie, dat 24 procent minder weegt, 23 procent goedkoper is in productie en 20 procent minder in onderhoud kost dan de H-76, biedt wel ruime marktperspectieven, ook wat betreft de zo gegeerde technology-overdracht.

Over welke garanties beschikt men inzake de technology-overdracht voor het huidige toestel ? Welke is de omvang ervan ? Is de over te dragen know-how van een voldoende hoog niveau, rekening gehouden met het weldra beschikbaar zijn van de gesofistikeerde helikopters van de derde generatie ?

Het is mij ook opgevallen dat het Sikorsky-toestel op 8 juni in Deurne werd voorgesteld, bewapend met FN-materiaal waarvoor het zeer geschikt blijkt te zijn. Wanneer wij deze associatie maken belanden wij midden in de gewestelijke verdeling van de com-

Kelchtermans

pensaties.

De compensaties die voortvloeiden uit de luchtvaartaanbestedingen van de Belgische Overheid (vooral F-16) zijn in het verleden zeer ongelijk verdeeld geweest over de Gewesten. Zoals België zich op internationaal vlak met te weinig compensaties tevreden heeft gesteld, zo heeft Vlaanderen op nationaal vlak te vaak eieren voor zijn geld gekozen. In de periode 1977-1982 gingen er voor 42,2 miljard frank compensaties naar Wallonië tegenover slechts 23,6 miljard frank naar Vlaanderen en 10,3 miljard frank naar Brussel. Om u enkele concrete voorbeelden te geven.

– Voor de *Mirage* : Wallonië : 885 miljoen frank, Brussel : 525 miljoen frank, Vlaanderen : 0 frank.

– Voor de *Puma* : Wallonië : 822 miljoen frank, Brussel : 115 miljoen frank, Vlaanderen : 14.787 frank.

– Voor de *Alphajet* : Wallonië : 233 miljoen frank, Brussel, 42 miljoen frank, Vlaanderen : 0 frank.

Ik wil u een verdere cijferlawine besparen. De Belgische Dienst voor Bedrijfsleven en Landbouw, sector Industrieel Bedrijfsleven, analyseerde alzo 92 militaire programma's en kwam tot de conclusie : „De jarenlange eenzijdige afwijking van de luchtvaartbestellingen naar Wallonië en Brussel, trekt een evenwichtige spreiding van het industriële en technologische effect van de militaire bestellingen uit de haak ten nadele van Vlaanderen”.

Ook de studiegroep CRISP bestudeerde de defensie-omzet in ons land. Van 1977 tot en met 1980 groeide deze in Wallonië met 50 procent, in Brussel met 78 procent, maar daalde in Vlaanderen met 11,3 procent.

De omzet is één benaderingswijze ; de toegevoegde waarde is echter belangwekkender. Deze steeg in dezelfde periode in Wallonië met 45 procent, in Brussel zelfs tot 103 procent, maar daalde in Vlaanderen met 1 procent. Het is dan ook niet verwonderlijk en zelfs gegrond dat de Vlaamse industrie om de balans enigszins in even-

wicht te brengen, alle compensaties voor Vlaanderen opeist en wat het volume aan compensaties betreft, het volle pond eist.

Mijnheer de Voorzitter, evenmin mag het u verwonderen dat, indien deze helikopterfabriek er toch zou komen, iedereen verwacht dat u zorgvuldig en met veel tact de meest geschikte inplantingsplaats zal voorstellen, zeker rekening houdend met het tewerkstellingseffect van deze produktie-eenheid. Het zal u dan ook niet verwonderen dat wij u ter zake een aantal elementen ter overweging voorleggen.

1. Ondanks het pleidooi dat ik houd om geen politiek te volgen van directe aanschaf, maar van indirecte compensaties, pleit ik eveneens omwille van de tewerkstellingsobjectieven, bij desondanks toch voor de beslissing tot vestiging van dit nieuwe bedrijf – wij ontkennen immers niet dat daar ook een aantal duidelijke voordelen aan verbonden zijn – in die Provincie waar de nood het hoogst is.

2. De stiefmoederlijke behandeling van Limburg in het verleden inzake de nijverheidscompensaties voor de aankoop van defensiemateriaal. Limburg kreeg nauwelijks één veertigste uit de pot, daar waar haar rechtmatig aandeel bijna 19 procent zou moeten bedragen. In sommige kringen favoriseert men Oostende als mogelijke vestigingsplaats. Mag ik er u aan herinneren dat West-Vlaanderen – en ik zeg dat met alle sympathie en bewondering voor de Westvlaamse collega's omdat zij op die manier voor hun Provincie iets hebben kunnen realiseren – gedurende de voorbije 10 jaar meer dan één derde van de compensatiebestellingen in de wacht heeft gesleept, met name 8,1 miljard frank tegenover 600 miljoen frank voor Limburg, dit is voor de provincie Limburg 1/40 uit de compensatiepot, daar waar we in feite recht hebben op 19 procent.

3. In augustus 1984 reageerden de Limburgse enthousiast op de berichten dat de firma Foxjet een vliegtuigfabriek zou vestigen in de gemeente Zutendaal. Alhoewel de Limburgse bevolking beter verdient, bleek heel de berichtgeving ter zake een papieren vlieger te zijn. Hopelijk zal ze geen tweede maal bedrogen worden.

4. De Provincie Limburg heeft reeds decennia lang moeten opdraaien voor de kwalijke nevenaspecten van ons defensieapparaat. Bijna één derde van de Belgische militaire domeinen, schietvelden en vliegvelden, bevindt zich in Limburg. Limburg draagt op dit vlak 57 procent van de Vlaamse lasten.

Bijna 4 procent van het Limburgse grondgebied is militair domein. Dit is bij voorbeeld 10 maal meer dan West-Vlaanderen en 30 maal meer dan Oost-Vlaanderen. Noord- en Midden-Limburg zijn zwaar getroffen op de decibel-schaal. Het militair geraas in de lucht en op het land – pieken van 96 dB zijn geen uitzonderingen, zelfs tijdens de nacht – is en blijft een zware belasting die tot op heden op generlei wijze werd gecompenseerd. Door deze hinder zijn in het verleden belangrijke recreatieprojecten verloren gegaan. Touwens, de ruimte of het gebied waar deze overbelasting zich voordoet is heel Midden-Limburg, het Maasland en Noord-Limburg. Deze gebieden zijn voor een groot gedeelte hierdoor gehypothekerd en komen dus niet meer in aanmerking voor dergelijke recreatieprojecten. Ik meen dat wij voor deze geluidsoverlast een ruime compensatie mogen opeisen. Het belangrijkste argument blijft de hoge werkloosheid. Daarom zou dit tewerkstellingsinitiatief in onze Provincie ook op gejuich worden onthaald.

Ten einde geen misverstanden te laten bestaan inzake dit dossier blijf ik pleiten voor een beleid van semi-directe of indirecte compensaties. Als er dan toch een keuze wordt gemaakt, dan menen wij dat u als Voorzitter van de Vlaamse Executieve en meer bepaald als Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid een unieke kans krijgt om in dit dossier de Vlaamse leuze en ons aller lijflied „Geen woorden maar daden” concreet inhoud te geven.

De Voorzitter : De heer Marchand heeft het woord.

De heer C. Marchand (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Voorzitter van de Vlaamse Executieve, collega's, de heer Kelchtermans heeft op 24 maart in de Kamer geïn-

Marchand

terpelleerd in verband met de aangekondigde oprichting van een Belgische helikopterfabriek. Hij heeft onder meer vragen gesteld over de keuze van het type helikopter. Vandaag werd door dezelfde collega opnieuw geïnterpelleerd in de Vlaamse Executieve, tevens Gemeenschapsminister van Economie en Werkgelegenheid, een aantal vragen geformuleerd in verband met de inplanting van deze fabriek.

De heer Kelchtermans pleit voor de inplanting van deze fabriek in Limburg, wat zijn goed recht is of ik zou zelfs durven zeggen zijn plicht.

Niemand beter dan iemand uit de Westhoek begrijpt de bekommernissen van degenen die in Limburg verantwoordelijk kheid dragen. Een groot overschot aan arbeidskrachten, tekort aan werkgelegenheid, werkloosheid en al de daaraan verbonden problemen maken voor iedereen in deze Raad een eerste zorg uit. Ik zou durven formuleren dat de toestand in Limburg even benard is als deze in de Westhoek, met dit verschil misschien dat wij sedert mensenheugnis met dit probleem kampen en het dus reeds gewoon zijn. Ik zal daarover niet verder argumenteren, doch alleen verwijzen naar de seizoenarbeiders uit het verleden in Frankrijk, naar de Walloñiëwerkers en naar de vele uitwijkingen in de verschillende gemeenten van het Arrondissement.

Wanneer wij het probleem van de vestiging van een dergelijke fabriek bekijken, dienen wij dit vanuit twee gezichtshoeken te doen. Ten eerste, naar de sociaal-economische toestand van het Arrondissement, maar ten tweede, ook naar de economische toestand en de mogelijkheden die voor de vestiging in een streek voorhanden zijn.

In verband met de sociaal-economische toestand kan ik stellen dat de hoge werkloosheid in het Arrondissement Oostende een structureel verschijnsel is dat reeds vóór de crisis van 1974 duidelijk was. In 1970 toen in West-Vlaanderen de laagste werkloosheid van de gehele naoorlogse periode werd genoteerd, werden in

het Arrondissement Oostende duidelijk hogere werkloosheidsgraden opgetekend dan gemiddeld in het Rijk, vooral bij de mannen, maar toch ook bij de vrouwen. Naar ons gevoelen is de beste graadmeter van de reële omvang van de werkloosheid te vinden wanneer men de omvang van de werkloosheid bij de mannen bekijkt. De werkloosheid bij de mannen beïnvloedt veel sterker het welvaartsniveau dan werkloosheid bij de vrouwen. Gezinshoofden waarvan de echtgenoot geen beroepsinkomen of vervangingsinkomen heeft, komt veel meer voor bij werkloze mannen dan bij werkloze vrouwen. Uit een steekproef met betrekking tot de volledig uitkeringsgerechtigde werkloosheidsbevolking op 30 juni 1982 bleek dat in België 30,1 percent mannelijke werklozen en slechts 5,4 percent werkloze vrouwen gezinshoofden waren.

Voor het Arrondissement Oostende waren de percentages respectievelijk 3 1,4 percent en 4,5 percent. Tegenover een werkloosheidsgraad voor de mannen van 2,6 percent in het Rijk in 1970 noteerde het Arrondissement Oostende 4,4 percent of ruim twee derde meer in de rangorde van de 43 Belgische Arrondissementen naar dalende werkloosheidsgraad kwam het Arrondissement Oostende op de zesde plaats.

De werkloosheidssituatie sloot er duidelijk aan op de werkloosheidssituatie in de aangrenzende Arrondissementen Veurne en Diksmuide, behorend tot de Westhoek en erkend als ontwikkelingszone.

De relatieve positie van het Arrondissement Oostende ten aanzien van het Rijk is sinds 1970 verder verslechterd. Sinds 1980 komt het Arrondissement Oostende jaar na jaar op de tweede plaats, na het aangrenzend Arrondissement Veurne.

Voor het jaar 1984 is de werkloosheidsgraad bij de mannen in het Arrondissement Oostende 19,9 percent tegenover 14,9 percent in het Rijk, dit is een verschil van 5,0 punten ; in 1978 was het verschil slechts 2,8 punten.

Ik wil hieraan nog toevoegen dat de werkloosheidsgraad in het jaar 1984 voor de periode oktober tot en met de-

cember 1984 20,4 percent bedroeg voor het Arrondissement Oostende tegenover een gemiddelde van 14,7 voor het Rijk.

Ik heb aldus voldoende het facet van de werkloosheid belicht en wil het nu even hebben over de inkomens.

Volgens de fiscale statistiek van de inkomens, bedroeg het gemiddeld belastbaar inkomen per belastingplichtige in het Arrondissement Oostende in 1982 537.100 frank tegenover gemiddeld 579.200 frank in het Rijk.

Het rijksgemiddelde is 7,8 percent groter dan het gemiddelde in het Arrondissement Oostende.

In de rangorde van de 43 Belgische Arrondissementen, gerangschikt naar dalend inkomen per belangstingplichtige, komt het Arrondissement Oostende slechts op de 30e plaats.

Ik wil hierover nu niet verder uitweiden, maar ik meen dat ik de sociaal-economische toestand van het Arrondissement voldoende heb onderstreept.

Ik wil nog enkele woorden zeggen over de economische verantwoording ten aanzien van het vestigen van bedrijven en in dat verband enkele vragen stellen. Welke zijn hier de mogelijkheden en welke zijn de voorwaarden die voor een dergelijke vestiging worden vereist ? Waaraan moet de vestigingsplaats beantwoorden ?

Een vliegtuigfabriek, zelfs voor helikopters, moet toch worden ingepland op een volwaardig vliegveld dat beschikt over de nodige infrastructuur. In Oostende is deze aanwezig ; er is een controletoren met permanente bezetting ; er is vrije ruimte voor testvluchten met maximum veiligheidszones die onbebouwd zijn ; er is een volledige luchtverkeersapparatuur ; er is radioverbinding, radarcontact en instrumentatie voorhanden voor testvluchten.

Inzake veiligheidsinfrastructuur is er ter plaatse een volledig uitgerust brandweerkorps gespecialiseerd in de luchtvaart ; er zijn vrije uitwijkingzones en bewegingsgebieden voor proefvluchten.

Marchand

Wat betreft de specifieke bedrijfsgebouwen kan ik u verzekeren dat deze gebouwen bestaan. Zij hebben voldoende oppervlakte en rechtstreekse toegang tot het luchtvaartterrein, de parkingszones en de taxibanen. De bedrijfsgebouwen zijn onmiddellijk beschikbaar en er is voldoende kantoorruimte.

Voor testvluchten geldt het voorschrijf dat de geluidshinder moet worden beperkt door vluchten boven vrije zones. Welnu, deze zones zijn er, gezien de nabijheid van de zee en de polder.

Voor de opleiding van de piloten kan hier worden gezorgd. Van groot belang zijn ten slotte de import- en exportfaciliteiten bij het dedouaneren. De nabijheid van Zeebrugge is hier interessant voor het containertransport.

Wat betreft het luchttransport beschikt het vliegveld van Oostende over een infrastructuur die grote transportvliegtuigen toelaat. Dit is noodzakelijk voor de dringende aanvoer van onderdelen en nodig voor de verzending per vliegtuig van volledig gedemonteerde helikopters, evenals voor de snelle levering van vervangstukken.

Er zijn nog het wegennet en de nabije haven van Zeebrugge, om dan nog niet te spreken over de klimatologische omstandigheden die volgens de statistieken van het Koninklijk Meteorologisch Instituut gemiddeld beter zijn in Oostende dan in het binnenland.

Mijnheer de Minister, Oostende beschikt over alle vereiste elementen zonder enige – en dat is van belang – bijkomende investering. Samengevat is de keuze van Oostende dus de meest optimale.

Infrastructuur is aanwezig.

Er is een vliegveld met weinig verkeer, dat beantwoordt aan alle veiligheidsvereisten, inzake testvluchten, geluidshinder, douanefaciliteiten, politie en rij kwachtpermanentie.

Geen enkel ander vliegveld in het

Vlaamse land vertoont deze luchtvaart-technische kenmerken. Het uitbouwen van deze infrastructuur elders in het land is economisch niet verantwoord, wanneer zij in Oostende ter plaatse aanwezig is en voor een deel onderbezet is.

Er zijn voldoende terreinen voor uitbreidingsmogelijkheden, er is reserve aan geschoold personeel, er zijn zeer goede technische scholen en een zeer goede technische hogeschool, bovendien hebben wij te kampen met een hoge graad van werkloosheid.

Mijnheer de Minister, naar ons oordeel is Oostende in Vlaanderen de enige inplantingsplaats, die vandaag zonder verdere uitbouw van infrastructuur alleszins met een minimum aan uitgaven, optimaal voldoet voor deze vestiging.

Ik heb de toestand voldoende met sociale en economische elementen uitgebeeld. Ik heb vertrouwen in de Minister en dank hem voor de aandacht.

De Voorzitter : De heer Gabriels heeft het woord.

De heer J. Gabriels (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, het zal u niet verbazen dat ik mij meer bij de tenor van de toespraak van de heer Kelchtermans aansluit dan bij deze van de heer Marchand.

Zonder echter in een polemiek te willen vervallen, die eerder op een dorpspolitiek of een touwtrekkerij lijkt met alleen het persoonlijk doel er voor de eigen streek voordeel uit te halen – want ik denk dat wij daarmee zeker niet gediend zijn – ben ik toch van mening dat de heer Kelchtermans duidelijk een aantal argumenten heeft aangehaald die pleiten, wanneer tenminste de positieve beslissing zou vallen, voor een vestigingsplaats in Limburg. De reden hiervan is dat, louter objectief bekeken en vanuit sociaal-economisch oogpunt, deze streek ongetwijfeld het meest geteisterd en ook in volume het meest problematisch is voor de toekomst met een aangroeiende jongerenbevolking tot 1995 à 2000.

Mijnheer de Minister, reeds meer dan een jaar worden wij door allerlei geruchten overspoeld. Een lek in de in-

formatie heeft deze geruchten in de pers gebracht. Onmiddellijk daarna heeft u uw verbazing en uw ontsteltenis daarover geuit, wellicht terecht, want vooraleer een dossier helemaal is samengesteld zijn reeds detailelementen en fragmenten ervan naar buiten gebracht en doet men alsof de zaak reeds werd beslist.

Intussen werd hierover in de pers, vooral in Limburg, een hele polemiek gevoerd en het zou dus nuttig zijn dat hierover zo vlug mogelijk klaarheid zou worden geschapen.

Nochtans moet voorafgaandelijk worden gezegd dat men moeilijk aan de economische realiteit kan voorbijgaan, dat, alleen omwille van de tewerkstelling, Landsverdediging geen bestelling kan plaatsen die militair overbodig of eerlang achterhaald zou zijn en die ook militair naar de toekomst gericht in feite niet wenselijk of ook niet de beste oplossing zou zijn.

Trouwens, wat deze bestelling betreft is het toch wel opmerkelijk dat op dit ogenblik door het helikopterpark van het Belgisch leger vooral verkenings- en transportopdrachten worden uitgevoerd en dat de anti-tankopdrachten eigenlijk nog niet duidelijk zijn omschreven. Hierover dient eerst klaarheid te worden geschapen, vooraleer men in die richting een keuze zou maken. Er blijven dus nog heel wat vraagtekens en „indiens” vooraleer men in feite van een beslissing ter zake zou kunnen gewagen.

Mijnheer de Minister, ik zou u een paar duidelijke vragen willen stellen.

Ten eerste, is het juist dat de beslissing van de vestiging van de Amerikaanse firma Sikorsky in België volledig afhankelijk is van de positieve beslissing van Landsverdediging in verband met de bestelling van helikopters bij deze firma ?

Ten tweede, hoe staat het met de onderhandelingen tussen Landsverdediging en de Vlaamse Regering ? Worden die actief gevoerd of gebeurt dat naast mekaar ?

Ten derde, wie is buiten de Vlaamse Regering en Landsverdediging en uiteraard ook buiten de betrokken firma nog bij dit dossier betrokken ?

Gabriels

Ten vierde, wanneer verwacht de Voorzitter van de Vlaamse Regering ter zake een beslissing ?

Ten vijfde, collega Kelchtermans heeft daarstraks een aantal cijfers uit de pers verstrekt die achteraf erg werden gerelativeerd. Wat is nu de juiste weerslag van een eventuele vestiging op de tewerkstelling, ten minste in het licht van de huidige ontwikkeling van het dossier.

Ten zesde, acht de Minister het mogelijk wat de vestigingsplaats betreft – althans als dat nu reeds kan worden bepaald – prioriteit te geven aan de meest getroffen Provincie ?

Ten zevende, is de Minister ook van mening dat de nabijheid van een helikopterbasis in Koksijde niet het enige argument kan zijn om bij voorbeeld een vestigingsplaats in Oostende te kiezen ? Ik dacht dat wij als Vlamingen in Limburg al voldoende solidariteit voor de haveninfrastructuur, zowel in West-Vlaanderen, Gent als Antwerpen, opbrengen om op een bepaald ogenblik ook ons aandeel in de investeringskoek te mogen opeisen.

Dit gezegd zijnde wil ik ook nog, terugkomend op mijn eerste opmerkingen, stelen dat het duidelijk is dat ook in Europa – en de heer Kelchtermans heeft eropnaar verwezen – zich een andere tendens aftekent, dat reeds een samenwerking tussen vijf landen op het getouw staat, de AEROSPACIAL, waar de helikopter NH90 wordt voorbereid, en waaraan Frankrijk, Duitsland, Nederland, Italië en Engeland aan deelnemen. Is het niet nuttig dat ook met deze partners contact wordt gezocht, want misschien zou daar ook wel een en ander uit de brand kunnen komen. Dat men zich niet blindstaart op één bepaald merk en één bepaalde fabriek, hetgeen, louter militair gezien, misschien wel eens vlug voorbijgestreefd zou kunnen zijn !

Ik vraag dan ook aan de Minister of hij op een aantal van deze gegevens klaarheid kan scheppen. **(Applaus bij de VU.)**

De Voorzitter : De heer Desutter heeft het woord.

De heer E. Desutter (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, ik heb soms de indruk en ben ervan overtuigd dat wij leven in een maatschappij waar inspanningen niet steeds worden beloond en eerder naijver verwekken, waar sommigen nog steeds niets hebben geleerd van de crisis en nog menen dat alles vanzelf gaat, dat anderen wel zullen werken maar de rijpe vruchten in hun schoot zullen vallen, en zij onder enig risico en ondernemingsgeest kunnen afwachten tot de overheid voor alles heeft gezorgd. Dat is toch een totaal achterhaalde mentaliteit. Men wacht tot alles gebracht en gegeven wordt, zonder enig begrip voor mensen die ondernemen en risico's nemen, investeren en hard werken.

Staat men na al die inspanningen op het punt te slagen, dan worden anderen wakker en eisen hun deel op.

Ik ben ervan overtuigd dat er in Limburg heel wat actieve krachten zijn die niet zullen nalaten mede te werken aan de vestiging van een helikopterfabriek. Zij krijgen daar trouwens de kans toe vermits in de tweede helft van de maand mei een toeleveringsbeurs wordt georganiseerd door EURAIR in samenwerking met het VEV. Alle actieve ondernemers uit Limburg en elders zullen ontegensprekelijk de kans krijgen mede te werken aan dit uniek project.

Ik zal hier niet verwijzen naar de argumenten van collega Marchand die heeft gelezen op de sociaal-economische toestand van het Arrondissement Oostende met een hoge werkloosheid. Wij zouden ook kunnen spreken over Ieper en de Westhoek.

Wat hij blijkbaar niet wist, is dat in het kader van de vestiging van de helikopterfabriek een composietfabriek zal worden opgericht in de T-zone te Ieper, waaraan Bekaert, toevallig een Westvlaams bedrijf, actief zal meewerken.

Ik heb gewezen op het feit dat die kans ook voor anderen bestaat.

Er is ook gesproken over de helikopter van de derde generatie. Men zou nu een achterhaalde helikopter bouwen. Ik wil onderstrepen dat Sikorsky de

hoogste kwalificatie heeft gekregen in de Verenigde Staten voor de verst gevorderde technologie en dat EURAIR nu reeds samenwerkt met Sikorsky aan de ontwikkeling van de nieuwste technologie ter zake zodat ons land mede kan profiteren van wat de helikopter van de derde generatie wordt genoemd. Sikorsky heeft 7.000 helikopters in bestelling en kan ze niet alle fabriceren in de Verenigde Staten. Daarom wordt gezocht naar een fabriek, liefst in Europa, en dat is een kans die wij toch niet kunnen laten voorbijgaan. EURAIR heeft bekomen dat zij de markt voor Europa en Afrika mag prospecteren. Ik wil er trouwens aan toevoegen dat een nieuwe fabriek niet rendabel is voor de 46 toestellen die de Belgische Luchtmacht er zou bestellen. Er zijn daarvoor 70 toestellen nodig. EURAIR werkt nu reeds zeer hard op deze markt. Sikorsky heeft trouwens al een akkoord met Flanders Interface in verband met de aanduiding van de toeleveranciers. Ik heb daarover reeds gesproken.

Er werd hier ook gesproken over de prijs gaande van 8 tot 12 miljard frank. Ik zou ter zake kunnen verwijzen naar Australië waar ook helikopters werden besteld en waar ook een geweldig prijsverschil was. De opgegeven prijzen blijken echter niet goed vergelijkbaar te zijn. AEROSPACIAL had daar de goedkoopste offerte, maar het was een offerte waarin niet de militaire uitrusting was voorzien. Derhalve rijst allereerst de vraag wat de uitrusting is van de helikopters waarover een offerte wordt gedaan. Het valt niet moeilijk om een lagere prijs in te dienen, wanneer de gegevens worden scheefgetrokken.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, geachte collega's, het is de eerste maal dat een firma de bouw van een nieuwe fabriek in ons land, meer bepaald in Vlaanderen, voorstelt ter vervanging van de vroeger gebruikte compensatieformule. Een dergelijke nieuwe vestiging heeft niet alleen een directe maar ook een indirecte weerslag op de werkgelegenheid en de technologische vernieuwing van onze industrie wordt erdoor bevorderd. Westvlamingen, mijnheer Kelchtermans, hebben niet de gewoonte om de kaas van hun brood te laten eten.

Desutter

Over het algemeen maken zij ook hun kaas zelf. De oprichting van een helikopterfabriek is een unieke kans, niet alleen voor het Arrondissement Oostende, maar voor het hele land. Ik ben ervan overtuigd dat de Minister deze kaas gretig zal aangrijpen en hem niet van zijn — excuseer mij het woord — bek zal laten voorbijgaan.

De Voorzitter : Minister Geens heeft het woord.

Minister G. Geens (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, de agenda van deze vergadering zegt dat wij alleszins om 16 uur zullen eindigen. Niettegenstaande de verdraging die ik ingevolge commissiewerkzaamheden heb opgelopen, zal ik toch trachten vóór 16 uur met mijn helikopter te landen.

Ik zou drie voorafgaande opmerkingen willen maken. Ten eerste, ik heb heel wat gehoord over de relatieve situatie van de Vlaamse subgewesten en verder naar beneden toe van bepaalde delen van Vlaanderen. Aan alle leden in deze Raad zou ik willen zeggen dat dit debat in een andere context moet worden geplaatst. Binnenkort zullen wij de gelegenheid hebben te discussiëren over de aanduiding van de ontwikkelingsgewesten, want dit dossier is overgemaakt aan de Executieve voor beslissing. Nadien zal het aan de Europese instanties worden overgemaakt. En later zal de Raad ons hierover kunnen ondervragen.

Dit brengt mij tot een andere algemene belangrijke opmerking, namelijk dat de aanwezigheid van arbeidskrachten geen decisief vestigingsargument is. Waarom ? Omdat de arbeid overall in overvloed aanwezig is. In periodes van schaarste is de beschikbaarheid van arbeidskrachten een belangrijke troef. Dat is niet meer het geval. Bijgevolg houden nieuwe industriële initiatieven in eerste instantie niet direct verband met de aanwezigheid van arbeidskrachten. Dat is een economische wetmatigheid die niet aansluit bij sociale overwegingen. Wij hebben momenteel in Vlaanderen wel behoefte aan geschoolde arbeidskrachten voor bepaalde produk-

ties of om het met een paradox te zeggen : wij hebben een tekort aan arbeidskrachten niettegenstaande dat er in Vlaanderen afgerond 270.000 werklozen zijn. Er bestaat geen arbeidsmarkt in het algemeen, er bestaan arbeidsmarkten, dit wil zeggen gespecialiseerde arbeidsmarkten. En voor bepaalde van deze arbeidsmarkten hebben wij een tekort aan arbeidskrachten : mensen zijn onvoldoende geschoold of onvoldoende geschoold in de richting van de toekomst.

Derde element. Wij moeten weten wat wij willen. Wanneer er een aanbod is voor een nieuwe helikopterfabriek die wij per se bij ons willen vestigen, is het niet logisch over de kwaliteit van een toestel te discussiëren. Ik wil mij buiten deze discussie houden. Over de militaire waarde van het toestel zullen anderen beslissen. Ik zal in de loop van mijn betoog wel aantonen dat op het vlak van de technologische ontwikkeling en de mogelijkheden daaraan verbonden, de vestiging voor het Vlaamse land wel een goede keuze is.

Ik ben blij dat deze interpellatie van de heer Kelchtermans plaats heeft gevonden en dat andere leden van de Raad zich daarbij hebben aangesloten omdat dit mij in staat stelt een aantal dingen recht te zetten.

Een eerste element betreft de directe en indirecte compensaties.

Wanneer belangrijke contracten voor levering van militaire uitrusting worden afgesloten, gaat de constructeur van het materiaal de verbintenis aan voor een bepaald bedrag aan bestellingen in onze industrie te plaatsen. Men noemt dat compensatiebestellingen die gelden voor het order dat door het Departement van Landsverdediging in het buitenland wordt geplaatst. Op die manier heeft men macro-economisch gezien vanzelfsprekend belangrijke effecten op het vlak van de betalingsbalans, want aan invoer van een bepaald soort materieel is uitvoer van bepaalde producten van bij ons verbonden.

Ook op het vlak van bepaalde producties brengt dit een verhoging van de toegevoegde waarde met zich. In het Engels noemt men dat off set. Deze

compensaties kunnen een dubbele vorm aannemen. Het zijn directe of indirecte compensaties.

Directe compensaties hebben betrekking op de produktie van militair materieel. Een voorbeeld hiervan vindt men in het Fl6-contract, meer bepaald in het produktieaandeel dat SONACA en SABCA daarin hebben.

Directe compensaties behoren echter niet steeds tot de mogelijkheden, hetzij omdat daarover met de buitenlandse constructeur geen akkoord kan worden bereikt, hetzij omdat wij daarvoor niet de vereiste produktiecapaciteit hebben.

In die gevallen neemt men zijn toevlucht tot indirecte compensaties, dit wil zeggen tot opdrachten die betrekking hebben op de produktie van andere goederen of diensten dan die welke bestemd zijn voor het Departement van Landsverdediging. Het is deze vorm van compensaties die tot nog toe aan de Vlaamse industrie zijn toegekend, onder meer wegens het feit dat wij in de luchtvaartindustrie en in andere grote produkties van militaire aard geen eigen capaciteit hebben. Zo werd bij het afsluiten van het contract voor de bij komende aankoop van Fl6-vliegtuigen een belangrijke indirecte compensatie bedongen voor ronduit 10 miljard frank.

Wij hebben met dit systeem reeds enkele ervaring en die is niet altijd positief. In heel wat gevallen zijn deze indirecte compensaties niet of niet volledig uitgevoerd omdat de constructeur er de voorkeur aan geeft de strafbepalingen van het contract na te leven. De strafclausule bestaat in een geldboete, betaald door de constructeur, die aan de nationale Schatkist ten goede komt gezien deze strafbepalingen gehonoreerd worden ten opzichte van het Departement van Landsverdediging. Ik hoef daar niet aan toe te voegen dat dit op het stuk van toegevoegde waarde voor de Vlaamse economie geen enkel effect heeft, zelfs niet voor onze eigen begroting, aangezien deze strafbepalingen niet binnen die eigen begroting vallen.

Worden de indirecte compensaties wèl uitgevoerd, dan gaat het dikwijls

Geens

om eenmalige opdrachten wat de ondernemingen verplicht belangrijke investeringen te doen die nadien niet verder kunnen renderen of geen afgeleide effecten hebben naar de Vlaamse industrie toe.

Een ander voorbeeld dat hierbij onmiddellijk aansluit, is dat het niveau van deze indirecte compensaties niet datgene is wat men wenst. Wij hebben voor de F16 hoog technologische compensaties bedongen. Wij hebben in eigen land voldoende know-how om deze hoog technologische compensaties op te vullen. Niettemin stellen wij vast dat het moeilijk is deze contracten op die manier te honoreren. Wij hebben zeer onlangs een belangrijk indirect contract kunnen afsluiten met General Dynamics. Het betreft hier een onderneming uit het Leuvense Raychem, die een belangrijke bestelling in de wacht heeft gesleept op een zeer hoog technologisch niveau. Het is het allereerste contract. Wij weten niet of dit zal worden gevolgd door andere of integraal zal worden gevolgd voor het globale bedrag van de 10 miljard frank die in uitzicht werden gesteld.

Men moet op het stuk van de keuze, directe of indirecte compensaties, voldoende soepelheid aan de dag leggen en zien wat uiteindelijk het beste is. Wij moeten, indien de mogelijkheid bestaat tot directe compensatie, die mogelijkheid grijpen. Wij moeten dat evenzeer doen voor indirecte compensaties, met dien verstande, met de waarborg dat ze inderdaad zullen worden uitgevoerd. Ik heb de indruk dat op dat stuk de strafbepalingen niet hoog genoeg worden gesteld.

Ik kom terug tot de directe compensatie. Ik zeg dat hier een kans voor ons ligt want wij hebben hier de mogelijkheid om met een belangrijke industriële activiteit in Vlaanderen te starten, dit, ik onderstreep het, op een permanente wijze en met een hoogwaardige productie. Dat is belangrijk.

Sikorsky Aircraft is een dergelijk constructeur. Dat doet niets af aan de waarde van Europese constructeurs. Ik heb ze hier herhaaldelijk horen vernoemen. Wij hebben trouwens ook

met hen onderhandeld. Ik stel bij voorbeeld vast dat voor een nieuwe generatie helikopters tussen vijf grote constructeurs een overeenkomst is gesloten. Het sluiten van een overeenkomst is één zaak. Het op punt zetten van een moderne helikopter is een andere zaak.

Sikorsky Aircraft is een afdeling van de industriële groep United Technologys, een bedrijf dat in de Verenigde Staten alleen reeds 110.000 personen tewerkstelt. Dat is zo veel als de textiel- en confectieindustrie in heel Vlaanderen. Het zijn bovendien zeer hoog gekwalificeerde jobs. Deze firma heeft drie kwart van de Amerikaanse helikoptermarkt. Zij heeft een omzet van 1,5 miljard dollar en 12.000 personeelsleden. Er wordt een zelfde omzet gerealiseerd door vier Europese helikopterbouwers die samen echter 24.000 personeelsleden tewerkstellen. Een eenvoudige berekening toont aan dat bij Sikorsky Aircraft de produktiviteit het dubbele is van deze bij de Europese constructeurs door het feit dat de Europeanen hier verdeeld zijn, zoals op vele andere domeinen.

Wanneer wij in Vlaanderen naar de oprichting van een helikopterfabriek streven met Sikorsky als hoofdaandeelhouder dan beogen wij daarmee het volgende. Ten eerste, wij willen een volwaardig en zelfstandig bedrijf oprichten dat op langere termijn werk verschaft en dus zorgt voor blijvende toegevoegde waarde. Wij willen ons ten tweede vestigen in een hoog technologische sector die voor Vlaanderen volledig nieuw is en die bovendien, dat schijnt men dikwijls te vergeten, in andere sectoren en bedrijven belangrijk ke mogelijkheden biedt van toelevering en spin-off. De mogelijkheden daarin vervat zijn eigenlijk groter dan deze in de directe productie van vliegtuigen of helikopters. Wij willen op die manier Vlaanderen een betere kans bieden om op een volwaardige wijze deel te nemen aan andere lucht- en ruimtevaartprogramma's.

Met andere woorden, wij willen een referentie, een ticket hebben voor de club van de constructeurs op het vlak van de ruimte- en de luchtvaart. Bovendien is daar een belangrijke werk-

gelegenheid mee gemoeid. De heer Kelchtermans heeft cijfers geciteerd. De belangrijke cijfers die hij heeft geciteerd zijn afkomstig van een projectie, macro-economisch uitgevoerd door het Planbureau. Ik ben daar dus niet zelf voor verantwoordelijk. Ik wil alleen maar zeggen hoe deze studie is gemaakt. Deze studie steunt op een macro-economische projectie, dus de toelevering inbegrepen. Deze studie steunt eveneens op een volledig geïntegreerde fabriek, die wij trouwens in de eerste fase niet kunnen maken, dat is nogal evident. Bijgevolg zijn deze cijfers alleen geldig mits de twee volgende correcties: ten eerste, zij moeten rekening houden met de afgeleide effecten en ten tweede, zij gelden alleen voor een fabriek die integraal een helikopter bouwt. Op dat vlak zijn wij in Vlaanderen echter in een startfase waarin de toegevoegde waarde – die we hier zelf kunnen generen – veertig procent bedraagt van de totale kostprijs. Dit is een fatsoenlijk cijfer. Indien het veel lager zou liggen, dan zou een bedrijf als Sikorsky zich niet aan een vestiging bij ons interesseren, dat is nogal duidelijk.

Wat het project zelf betreft – dat zijn cijfers die ik zelf heb bekendgemaakt – gaat het om een werkgelegenheid van 608 werknemers, wanneer het bedrijf in kruissnelheid is. Naarmate de verdere uitbouw en de toenemende toelevering uit andere Vlaamse ondernemingen vorm krijgen, kan de bij komende werkgelegenheid oplopen met nogmaals 400 eenheden en hebben we dus in totaal 1.000 nieuwe arbeidsplaatsen op middellange termijn.

De onderhandelingen over de financiële structuur zijn ver gevorderd maar de besprekingen zijn nog niet rond. Na mijn bezoek aan Sikorsky, waar ik herhaaldelijk met de leiding van dit bedrijf gesprekken heb gevoerd – ook hier te Brussel heb ik deze personen ontvangen – heb ik duidelijk de stand van zaken meegeedeeld, namelijk dat inzake de financiële structuur de besprekingen niet helemaal rond zijn. Ik geef u wel de elementen die vaststaan, namelijk dat United Technology in ieder geval de hoofdaandeelhouder wordt van de nieuwe vennootschap, wat vanzelf-

Geens

sprekend een belangrijke waarborg is want het bedrijf engageert zich met zijn eigen kapitaal. Wat de Vlaamse overheid betreft zullen wij deze investering langs de expansiewetgeving steunen. Bovendien werd toegezegd tussen te komen in de kosten van opleiding en training van het personeel. Op dat vlak staat er een bepaling in de reglementering van de wetgeving op de arbeidsvoorziening.

Bovendien hebben wij toezeggingen gedaan in verband met een participatie in het maatschappelijk kapitaal van de onderneming. De overheid zelf wordt dus aandeelhouder en de formule onder dewelke dit moet gebeuren en voor welk bedrag deze participatie wordt genomen is momenteel in onderzoek, in samenwerking met de GIMV, wat een heel normale procedure is. Daarvoor bestaat ten slotte de GIMV.

Vanuit de privé-sector werden er, voor het kapitaal, bepaalde toezeggingen gedaan. Deze toezeggingen zijn in bepaalde gevallen ook hard gemaakt. Ik kan u zeggen dat over het gehele pakket verder wordt onderhandeld.

Welke zijn nu de marktperspectieven? Ik heb daarover heel wat twijfels gehoord. Marktperspectieven blijven altijd perspectieven. Men moet zien van waar men vertrekt. De potentiële markt is de Europese, de Afrikaanse en de Arabische markt, dus niet alleen de Belgische, en het betreft zeker niet alleen de 46 helikopters die door het leger moeten worden besteld.

Dit onderzoek naar de marktmogelijkheden werd door de betrokken firma zeer uitvoerig verricht en ook door ons gecheckt. Wij zijn ervan uitgegaan dat sommige Europese deelmarkten voor het bedrijf niet toegankelijk zullen zijn. Dit is eengevolg van het feit dat in de hoogtechnologie de grote Europese landen — of althans degenen die zich groot wanen — hun eigen markt afschermen met de bedoeling hun nationale industrie op die manier in stand te houden of te ontwikkelen.

Er zijn echter een aantal reeds verworven toezeggingen die waarborgen bie-

den voor de leefbaarheid van de onderneming op lange termijn.

Ten eerste, voor de eerste 70 toestellen kan de nieuwe onderneming kosteloos beschikken over de Sikorsky technologie en zullen derhalve geen royalties verschuldigd zijn.

Ten tweede, de over te dragen technologische kennis heeft een geraamde waarde van 18 miljard Belgische frank. Dat wil niet zeggen dat zij voor 18 miljard frank in de balans zou worden ingeschreven. Het betreft de hypothetische waarde indien het geheel van deze know-how door onszelf diende te worden opgebouwd. Die heeft dus een handelswaarde die lager ligt dan dit cijfer, maar indien wij voor de Vlaamse industrie onafhankelijk deze know-how zouden moeten opbouwen dan zou de kostprijs moeten worden geraamd op 18 miljard frank.

Ten derde, de op te richten onderneming wordt betrokken in het verder onderzoeks en ontwikkelingswerk van Sikorsky en in de productie-inspanningen die moeten leiden tot de volgende generatie van helikopters.

Het is evident dat een bedrijf zoals Sikorsky met zijn huidige type niet het laatste woord heeft gezegd. De vrees die u heeft in verband met het verouderd zijn van het huidige type is natuurlijk terecht. Alle types zijn na een tijd verouderd. Maar dit bedrijf werkt vanzelfsprekend aan nieuwe types. Ik heb dat trouwens zelf kunnen vaststellen.

Ten vierde, in de startfase zal Sikorsky het management van de onderneming voor zijn rekening nemen.

Ten vijfde, de partners die hun participatie reeds definitief hebben toegezegd — en dit is het geval voor Sikorsky — hebben zich eveneens verbonden hun aandeel in de onderneming te handhaven gedurende ten minste 10 jaar of voor de productie van ten minste 170 toestellen.

De betrokken partners moeten zich engageren voor 10 jaar of, in een betere hypothese nog, tot de productie van het 170e toestel. Indien de vooruitzichten worden bewaarheid is dit nog vroeger dan 10 jaar.

Het is dus niet zo dat de toekomst van het bedrijf exclusief zou worden bepaald door de levensduur van de huidige generatie van helikopters. Tevens spreekt het vanzelf dat in de projecties rekening is gehouden met de mogelijkheid dat aan buitenlandse kopers compensaties moeten worden toegezegd.

Indien wij producent zijn en leveren aan een ander land zoals bijvoorbeeld Italië of Algerije, dan zullen van daaruit vanzelfsprekend compensaties worden bedongen naar de Belgische of naar de Vlaamse economie toe. Dat is de regel in dergelijke contracten.

Op die manier kom ik tot mijn voorlaatste punt, namelijk de overdracht van de know-how.

Ik heb reeds gezegd dat op dit stuk een belangrijk toezegging is gedaan.

De afspraken met betrekking tot de overdracht van technische kennis wordt thans verder uitgewerkt en verfijnd.

Ik wil onderstrepen dat het niveau van die kennis op een uitzonderlijk hoog

C VP- Volksvertegenwoordiger T. Kelchtermans bepleit n.a.v. zijn interpellatie o.m. de vestiging van de Sikorsky-helikopterfabriek in Limburg

Geens

peil staat. Ik herhaal dat de volledige know-how verbonden aan het S-76 toestel wordt overgedragen en dat de vennootschap anderzijds zal deelnemen aan het onderzoek, de ontwikkeling en de produktie van de volgende generatie helikopters.

Collega Desutter heeft trouwens reeds gezegd dat het project, na de startfase, onder meer voorziet in de oprichting van een eenheid voor de ontwikkeling en de produktie van composietmaterialen.

Nu volgt het laatste punt. De heren Kelchtermans, Marchand, en in het bijzonder Gabriels, hebben gehandeld over het probleem van de inplanting, uitgaande van de situatie van hun subgewest.

In het huidig project wordt de investeringskost bij de aanvang geraamd op ongeveer 24 miljoen VS-dollar. Ik laat u zelf uitrekenen wat dat betekent in Belgische frank, aangezien de dollar een nogal variabele waarde heeft. Grosso modo is het dus een cijfer dat zich situeert tussen 1,3 en 1,5 miljard Belgische frank.

In die raming wordt ervan uitgegaan — dit is heel belangrijk — dat kan worden beschikt over ten dele bestaande gebouwen en dat in de onmiddellijke nabijheid daarvan vliegvelduitrusting en vrije zones voor de uitvoering van testprogramma's beschikbaar zijn.

Het ligt voor de hand dat de totale investeringskost in aanzienlijke mate zou kunnen oplopen als op dit gebied geen gebruik kan worden gemaakt van bestaande voorzieningen, zowel inzake produktiecapaciteit als inzake het testen van toestellen.

Daarnaast wordt de inplanting van industriële eenheden uiteraard eveneens bepaald door de beschikbaarheid van gevormde arbeidskrachten en de nabijheid van ondernemingen die in belangrijke mate geroepen zijn om als toeleverancier op te treden. Vooraleer een degelijk bedrijf zich ergens vestigt moet men over het industriële environment beschikken.

Dit betekent dat voor de vestiging voor dergelijk bedrijf in Vlaanderen,

in een volledig nieuwe sector, voor alles de economische principes moeten worden gevolgd. Dit is essentieel indien men wil dat het project slaagt.

De keuze van de plaats van inplanting van een bedrijf is geen beslissing van de overheid. Ik heb nog nooit een bedrijf verplicht zich ergens te vestigen, en ik zal dat ook nooit doen. Wij kunnen wel investeringen richten. Zo is er in de ontwikkelingsgewesten veel grotere overheidssteun voor de bedrijven mogelijk dan in andere gewesten.

De Limburgers zullen het niet betwisten, in hoofde van mijn beleid, als ik beweer dat er vorig jaar, in verhouding tot het belang van de Provincie, ook inzake bevolking en werkloosheid, een groter aandeel van de middelen naar de Provincie Limburg is gegaan. Inzake overheidssteun werden prioriteiten vastgelegd en zijn worden ook zeer correct nagestreefd. Soms gaat de overheid zelfs verder. De keuze van de inplanting van een bedrijf is de verantwoordelijkheid van de bedrijfsleiding zelf. U zult nooit vaststellen dat ik een bedrijf verplicht zich waar dan ook te vestigen. Indien wij mede een bedrijf leiden, in die zin dat wij ook participant zijn, hebben wij vanzelfsprekend als overheid mede beslissingsrecht; in dit geval participeert de overheid in het kapitaal. Dit wil niet zeggen — en ik begrijp volledig de bezorgdheid van de heer Kelchtermans en zijn collega's — dat wij ten opzichte van de mogelijkheden van een dergelijk bedrijf naar subgewesten toe, zoals de Westhoek en Limburg, geen aandacht hieraan besteden. Ik heb uitdrukkelijk gesproken van toelevering; ik heb gesproken over „spin-off” en dergelijke meer; het is evident dat dit ook verder uitdeinde dan de onmiddellijke grenzen van de fabriek.

Een laatste punt is essentieel; u heeft dit ook onderstreept. Het is vanzelfsprekend dat de effectieve totstandkoming van het bedrijf afhangt van een beslissing van de nationale Regering, met name de keuze van de helikopter zelf. Inderdaad, het is een beslissing die door Landsverdediging wordt genomen, wat trouwens volledig normaal is, aangezien Landsverdediging de bestelling plaatst. Ik hoor daarbij

herhaaldelijk de bemerking dat de keuze van de Sikorsky-helikopter zou leiden tot een hogere uitgave van de begroting van Landsverdediging. In dit verband zijn cijfers geciteerd. De Minister van Landsverdediging heeft hiervoor een mooi beeld geschetst sprekende over een Rolls-Royce en een 2 PK. De vergelijking is enorm overdreven, maar de kostprijs van dit toestel is voor de begroting van Landsverdediging zwaarder dan de keuze van een ander toestel. Het gaat echter niet op alleen prijzen te vergelijken; men moet ook de kwalitatieve aspecten in aanmerking nemen en ter zake is door collega Desutter een voorbeeld gegeven in verband met Australië, voorbeeld dat mij ook is bekend. Men moet appels met appels vergelijken en niet appels met citroenen.

In vroegere programma's van het Ministerie van Landsverdediging en inzonderheid in de twee opeenvolgende contracten betreffende de F-16, is inderdaad de co-produktie met de Waalse industrie gepaard gegaan met aanzienlijke prijsverhogingen, gefinancierd door de nationale begroting. Ik maak hierbij de opmerking, dat ik niet vraag dat deze prijsverhogingen uit het verleden nu zouden worden gecompenseerd. Ik zeg wel dat, wat in het ene geval gaat ook in het andere geval kan. Met andere woorden, wij eisen geen compensaties voor nationale inspanningen die in het verleden werden geleverd. Ik wil wel dat, wanneer een kans zich voordoet, wij op dezelfde manier worden behandeld als destijds de Waalse ondernemingen, in het bijzonder SONACA.

Niet alleen tot deze Raad maar in het algemeen wil ik zeggen dat het onze gemeenschappelijke overtuiging moet zijn dat een industrieel project van hoge waarde — en ik meen dat in dit geval duidelijk te hebben aange-toond — niet in communautaire twisten mag verzinken. Deze overweging doet evenwel niets af van het feit dat het een gemeenschappelijke beslissing van de partners zelf is de fabriek in Vlaanderen op te richten.

Met andere woorden, een dergelijk project laat de overheid niet onberoerd, maar in de eerste plaats zijn het degenen die het bedrijf zelf oprichten

Geens

en in handen hebben die de belangrijkste beslissingen moeten nemen. Er zijn wel beslissingen die de voorwaarden moeten creëren opdat een dergelijk bedrijf van start kan gaan. Ik heb trouwens duidelijk gezegd dat wat voor anderen kan, wij dat ook voor ons zullen opeisen.

De vraag van de vestigingsplaats is in dat kader op haar juiste waarde te schatten, ervan uitgaande dat een dergelijk sterk punt belangrijke effecten heeft in de breedte en geografisch. Dit kan voor het hele Vlaamse land voordelig zijn en kan in ruime mate vruchten opleveren. Dan moeten wij echter het debat stellen in het perspectief dat ik heb geschetst. Mijns inziens zou het aanbeveling verdienen dat wij in de allereerste plaats aan de bedrijfs-economische aspecten de voorrang zouden geven. **(Applaus)**

De Voonitter : De heer Kelchtermans heeft het woord.

De heer T. Kelchtermans (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, ik dank de Minister voor zijn uitvoerig en gefundeerd antwoord. Toch wens ik — met alle respect voor de tijdslimiet die u aan mijn repliek verbonden hebt — even terug te komen op een paar onderdelen van zijn uiteenzetting.

Eerst en vooral wens ik aan mijn collega Marchand te zeggen dat, wanneer ik geargumenteer heb, dit niet is omdat wij de zaken in één Provincie onderschatten of negeren. Ik heb hier terecht gewezen op een aantal lasten die wij dragen inzake landsverdediging en ook op de nadelen die wij inzake de indirecte compensatiepolitiek hebben ondergaan wat het volume compensaties betreft.

Ik heb gewezen op de 600 miljoen frank voor Limburg tijdens de voorbije tien jaar, op de 8,1 miljard frank voor West-Vlaanderen, alsook op de 57 procent militaire lasten die onze Provincie draagt, temeer daar de kapstok van dit dossier in feite de 46 helikopters zijn die door Landsverdediging moeten worden besteld. Juist hierdoor heb ik de associatie naar dit advies gemaakt.

Aan mijn vriend Desutter wens ik te

zeggen dat ik mij enigszins gekwetst voel en vooral verbaasd ben dat hij het begin van zijn betoog stelde in het teken van de „naijver”. Ik denk dat wij geen naijverige Provincie zijn. Ik geloof niet dat wij in onze Provincie ooit het bewijs geleverd hebben een mentaliteit te huldigen die met een soort koekoeksmentaliteit kan worden vergeleken. Dit zou betekenen dat wij de anderen het nest laten bouwen om er vervolgens het ei in te deponeren. Ik geloof niet dat u het zó mag stellen.

Indien wij hier een aantal argumenten hebben aangebracht, is dat vanuit de overtuiging dat dit objectieve argumenten zijn, die stuk voor stuk weerleggen datgene wat anderen menen als objectieve argumenten te kunnen aanvoeren.

Ik heb trouwens letterlijk horen zeggen door de Minister van Landsverdediging : „Alle argumenten van de investeerder voor deze of gene inplantingsplaats kunnen weerlegd worden, alleen dat ene element : daar ga ik, of daar ga ik niet.“ U als Minister heeft er eveneens zwaar de nadruk op gelegd ; het was bijna een vooruitlopen op de beslissing.

In onze redenering gaat het precies om het volgende : indien de Vlaamse Regering zou moeten bijpassen, zoals algemeen wordt verondersteld — u hebt, mijnheer de Minister, dit onderdeel niet helemaal beantwoord — en indien de Minister van Landsverdediging zijn tekort van 8,2 miljard frank aanvoert, zal dat geld van ergens moeten komen.

Indien het van de Vlaamse Regering komt dan meen ik dat de vijf Vlaamse Provincies op dat ogenblikkelijk kwaardige kansen moeten krijgen en dat u ook een aantal argumenten moet inbrengen in verband met de inplantingsplaats, precies omdat er een inbreng is van de Vlaamse Gemeenschap.

In verband met de compensatiepolitiek — u maakte hier de vergelijking tussen directe en indirecte — menen wij dat de indirecte op termijn een veiliger beleid inhoudt dan de directe compensatiepolitiek. Ik verwijs onder meer naar de F-16, naar de SONACA, waar wij als het ware een overheidsbe-

drijf door bestellingen moeten subsidiëren. Wij vrezen dat wij op termijn in dit dossier ook een overheidsbedrijf gaan oprichten. Wel heeft u een aantal garanties gegeven. Indien er op termijn moet bijgepast worden dan zal de Vlaamse Gemeenschap zich solidaire moeten opstellen.

Ik heb hier een nota onder ogen van de Minister van Landsverdediging die in 1983 zei : „In het verleden gebeurde de compensatiepolitiek overwegend op basis van co-productie” waaruit bleek dat wij telkens zware overlast hebben moeten dragen en waar hij er uitdrukkelijk voor pleit dat voor het geheel van de leger-overheidsbestellingen een politiek van indirecte compensaties moet worden voorgesteld. Hij zegt verder : „Deze aanpak moet aangehouden worden omdat ook in de toekomst deze benadering de beste waarborg biedt voor het diversifiëren van onze industrie en het voorkomen van verdere onrenderende investeringen voor de co-productie van haar te beperkte reeksen van militair materieel”. Dit is een uitdrukkelijk pleidooi voor de indirecte compensatiepolitiek, daar waar u in feite de directe compensatiepolitiek als de meest aan te bevelen acht voor onze regio.

De Voorzitter : Minister Geens heeft het woord.

Minister G. Geens (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, ten einde alle misverstanden uit de weg te ruimen wil ik nog drie opmerkingen maken.

Ten eerste, ik heb geen directe compensaties aanbevolen maar gezegd dat de twee formules moeten worden onderzocht op basis van hun intrinsieke waarden. Ik heb voor geen van beide een voorkeur.

Ten tweede, wie moet er bijpassen? Ik heb zeer duidelijk gezegd hoever wij ons financieel engageren : a) expansiesteun ; b) steun bij de opleiding en de training van het personeel ; c) wij overwegen een participatie in het kapitaal van de onderneming. Verder gaan wij niet.

Indien er een meerkost is voor Landsverdediging dan gaan wij niet terugrekenen hoeveel die meerkost in het

Geens

verleden bedroeg in hoofde van bijvoorbeeld de F-16. De redenering die daar werd gevolgd geldt ook voor ons en ik hoop dat dit voor iedereen duidelijk is zonder dat ik daar een cijfer moet op plaatsen.

Ten derde, er wordt geen overheidsbedrijf opgericht maar een bedrijf dat in meerderheid kapitaal is van de privé-sector. Het aandeel van de overheid zal marginaal zijn in het geheel. Ik wens mij niet te engageren in een bedrijfsstructuur waar uiteindelijk de lasten alleen voor de overheid zijn.

De Voorzitter : Het incident is gesloten.

Interpellatie van de heer P. Peeters tot de heer K. Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over de totaal onbegrijpelijke wijze waarop de Gemeenschapsminister de zware exploitatiemoeilijkheden negeert waarin de Ancienne Belgique zich bevindt en die te wijten zijn aan dure geluidsisolatielampen die geen enkel resultaat opleverden

De Voorzitter : Aan de orde is de interpellatie van de heer Peeters tot de heer Poma, Vice-Voorzitter van de Vlaamse Executieve, Gemeenschapsminister van Cultuur, over de totaal onbegrijpelijke wijze waarop de Gemeenschapsminister de zware exploitatiemoeilijkheden negeert waarin de Ancienne Belgique zich bevindt en die te wijten zijn aan dure geluidsisolatielampen die geen enkel resultaat opleverden.

De heer Peeters heeft het woord.

De heer P. Peeters (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Minister, collega's, in de eerste plaats wens ik de Minister en de kabinetsleden te danken mij ervan te hebben verwittigd dat de interpellatie zo laat op de dag zou plaatsvinden.

Toen in november van vorig jaar uit diverse alarmerende krantenartikels bleek dat de Ancienne Belgique zich

in een zeer hachelijke situatie bevond, richtte ik hierover een verzoek tot interpellatie aan de geachte Gemeenschapsminister.

Daar dit verzoek tot interpellatie alsook de eropvolgende dringende vraag als onbelangrijk werden afgewezen bracht ik de aangelegenheid op 20 februari jongstleden te berde bij de algemene bespreking van de Gemeenschapsbegroting.

Van het antwoord dat de geachte Minister me toen gaf, werd nadien in de betrokken kringen in en om de Ancienne Belgique „met verpletterende verbazing en ontsteltenis” kennis genomen en het antwoord werd „als gewoon ongelooflijk” omschreven.

Gezien de ernst van de toestand en het antwoord van de Minister zie ik me verplicht opnieuw te interpellieren, in de hoop dat de Minister ditmaal de ernst van de toestand zal willen inzien en de gepaste hoogdringende maatregelen zal willen nemen. Wat de gevraagde financiële informatie betreft, hoop ik dat de Minister ditmaal de juiste en volledige cijfers zal willen mededelen, aangezien de cijfers die bij de bespreking van de begroting werden medegedeeld volgens ingewijden volkomen onjuist zouden zijn.

Reeds van bij het opstarten van de Ancienne Belgique in 1979 vormde de onbestaande geluidsisolatie een voortdurende bron van moeilijkheden met omwonenden en met de stedelijke overheid. Ondanks deze inspanningen kon men toch bekomen dat een voorlopige en beperkte uitbatingvergunning voor de Ancienne Belgique werd behouden met de belofte dat het Ministerie verbouwingsplannen klaar had en dat daarin vanzelfsprekend de grootste aandacht werd besteed aan de geluidsisolatie.

Edoch, reeds bij het heropeningsfeest van de verbouwde en „geluidsgeïsoleerde Ancienne Belgique” — en ik citeer uit het jaarverslag 1984 van de VZW Trefcentra Brussel — „meldden onze technici dat ze op het dak van de zaal quasi evenveel lawaai hoorden als binnenin de zaal” en ik citeer verder : „na deliberatie in de raad van beheer op 14 februari 1984 wordt één

dag later een aangetekend schrijven gericht aan de Minister waarin wordt gesteld dat ondanks het feit dat de geluidsisolatie één van de meest dwingende en dringende motieven was van de verbouwing, wij moeten vaststellen dat dit probleem niet of althans niet voldoende is opgelost”.

Opnieuw regent het klachten van ontevreden buurtbewoners die de situatie als onleefbaar-onhoudbaar verklaren.

Herhaaldelijk dringt de raad van beheer er bij de geachte Minister op aan dat alle akoestische aspecten zouden onderzocht worden en dat de noodzakelijke verbeteringswerken zouden uitgevoerd worden. Ondanks het lijvig dossier van de Administratie met een aantal concreet suggesties komt er geen enkele reactie van de Minister.

Op 26 oktober van vorig jaar valt dan het verdict van het College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brussel : „Overwegende dat, tijdens het afgelopen jaar, de buurt gehinderd werd door het lawaai veroorzaakt door de verschillende activiteiten in de grote zaal... Besluit : de uitbatingvergunning wordt verlengd met één jaar op proef, met uitsluiting echter, voor de grote zaal, van activiteiten waarvoor gebruik gemaakt wordt van een elektrische of elektronische geluidsversterking wat betreft de instrumentale of vocale muziek.” Het jaarverslag besluit hieruit : „Dit houdt concreet in dat enkel nog toegelaten zijn : puur woordtheater, mime, klassieke muziek — zonder micro ! — en speeches...”

Als ik op 20 februari jongstleden bij de bespreking van de begroting deze situatie aan u voorleg, mijnheer de Minister, antwoordt u mij zonder verpinken dat voor de geluidsisolatie alle voorzorgen werden genomen zodat normaliter alle problemen opgelost zijn ! Van ingewijden verneem ik echter dat helemaal niets is opgelost, wel integendeel ! De dure polyvalente zaal die werd gebouwd, kan nog slechts ééndimensioneel gebruikt worden en zal weldra haar deuren moeten sluiten bij gebrek aan huuren andere inkomsten, die nu moeten gederfd worden en die voorheen de uitbating leefbaar hielden. Dit dure

P. Peeters

AB-verhaal wordt met lede ogen gevolgd door de sociaal-culturele raden en door de VZW-Trefcentra. Terwijl zij, bij gebrek aan soms zeer beperkte middelen, hun buurt- of trefcentrum met de dag meer en meer zien verkrotten, stellen zij vast dat anderzijds tientallen – of honderden ? – miljoenen zinloos worden verkwist.

De geachte Minister sta mij dan ook toe dat ik hem een aantal zeer concrete vragen stel, vragen die trouwens bij zeer vele hoofdstedelijke Vlamingen leven.

1. Hoeveel heeft het totale AB-complex totnogtoe gekost, onderverdeeld in :

- a) aankoopkosten en werden deze werkelijk betaald of ging het om een interdepartementale ruiltransactie ;
- b) verbouwingkosten ;
- c) uitrustingskosten ?

2. Hoeveel kostten de verbouwingen en isolatiewerken van de grote zaal, zo mogelijk afzonderlijk ?

3. Hoe was in het lastenboek de noodzaak om in een goede geluidsisolatie te voorzien, omschreven ?

4. Zo de vereiste van de geluidsisolatie duidelijk was opgenomen in het lastenboek, dan zijn architect en/of aannemer verantwoordelijk voor de onvolledige of foute uitvoering van de werken. Zijn zij bereid de geluidsisolatie op hun kosten te verbeteren en, zo ja, wanneer zal dit dan gebeuren ? Zo neen, zal dan langs gerechtelijke weg schadevergoeding worden gevorderd ?

5. Hoe moet de Ancienne Belgique inmiddels, zonder exploitatievergunning, verder werken en het hoofd financieel boven water houden ? (**Applaus**)

De Voorzitter : Minister Poma heeft het woord.

Minister K. Poma (op de tribune) : Mijnheer de Voorzitter, de heer Peeters heeft zijn interpellatie ingedeeld in twee hoofdstukken, namelijk een algemene inleiding en een tweede deel met vijf vragen. Ik zal eerst kort antwoorden op de algemene inleiding en dan ingaan op de vijf vragen.

Het is ons inderdaad niet onbekend dat de heer Peeters ter gelegenheid van het begrotingsdebat de problematiek rond de Ancienne Belgique heeft aangesneden.

Daarbij wil ik er ten stelligste op wijzen dat, in tegenstelling tot wat de interpellant thans meent, de toen medegedeelde cijfers inzake aankoop-, verbouwing- en uitrustingskosten berusten op niet-tegensprekelijke gegevens mij ter beschikking gesteld door de bevoegde Administratie.

Deze correcte gegevens werden opgesteld op basis van de goedgekeurde en reglementair verlopen aanbestedingen, de daaruitvoortvloeiende vastleggingen en de daarmee gepaard gaande herzieningen.

De „verpletterende verbazing” en de „ontsteltentis” van de betrokken kringen in en om de Ancienne Belgique, zoals de heer Peeters dat noemt, over mijn antwoord lijkt mij enkel en alleen toe te schrijven aan een foutieve notering van een prijsopgave in het Beknopt Verslag nr. 20 op pagina II.

De eerste werken welke onmiddellijk na de verwerving van de Ancienne Belgique werden uitgevoerd, beliepen inderdaad 3.747.118 frank, zoals duidelijk en correct werd opgenomen in de Handelingen van de Vlaamse Raad nr. 20, blz. 624.

Dat in het betrokken Beknopt Verslag bij de afrondingen een tikfout is geslopen, namelijk 3 17 miljoen frank in plaats van 3,7 miljoen frank, zal de heer Peeters ondertussen wellicht ook gemerkt hebben.

Vanop het ogenblik dat de geluidsproblemen zich manifesteerden in de Ancienne Belgique heb ik de opdracht gegeven op zuiver wetenschappelijke basis de oorzaak te doorgronden.

Systematisch werden metingen uitgevoerd, door het WTCB, de resultaten geanalyseerd en op basis hiervan technische verbeteringen aangebracht.

Mijn prioriteit tot het uitvoeren van al de reeds gedane en nog uit te voeren technische ingrepen in verband met de geluidsproblemen zijn de resulta-

ten van mijn voortdurende bekommernis omtrent de verlenging van de uitbatingvergunning van de Ancienne Belgique.

Wat de concrete vragen ten slotte betreft stel ik hier een dossier ter beschikking waarin gedetailleerd geantwoord wordt op de vijf punten.

Ik wens thans te antwoorden op de door u gestelde vragen.

Uw eerste vraag was : „Hoeveel heeft het totale AB-complex totnogtoe gekost, onderverdeeld in : aankoopkosten, verbouwingkosten en uitrustingskosten ?”

Mijn antwoord is het volgende ; ik zal u trouwens, mijnheer Peeters, alle gegevens ter beschikking stellen.

1. Verwerving

1979 – Krediet ter beschikking gesteld van 35,0 miljoen frank ;
1981 – Aangekocht pand Steenstraat 11-13 : 4.030.000 frank.

2. Verbouwingenwerken

A. Onmiddellijk na de verwerving

- Aanpassing gasinstallatie 151.756,- F
- Hechting stoelen 102.799,- F
- Aanpassing centrale verwarming 1.261.529,- F
- Dakwerken 468.640,- F
- Belichting 1.762.394,- F

B. 1981

- Sanitair blok + technische kabine kostprijs 5.971.926,- F
- Restauratie gevel Anspachlaan kostprijs 5.591.705,- F

C. 1982

Vanaf deze fase voltooidde ik verder het aangevatte dossier.

- Bar Américain, verbouwing kostprijs 7.862.403,- F
- Rechtstreekse verbinding Lollepot steeg, kostprijs 206.154,- F

Na het bouwverlof 1982 werd de verbouwing van de grote zaal aangevangen. Hiervoor werden volgende gegevens verstrekt.

- Ruwbouw 39.224.220,- F
- Telefonie 1.267.615,- F
- Verwarming en verluchting 11.450.708,- F
- Beweegbaar podium 8.514.336,- F

Poma

- Aansluiting op distributie gas	250.240,- F
- Aansluiting op distributie elektriciteit	617.136,- F
- Lichtbruggen	3.538.185,- F
- Electriciteitswerken	11.353.281,- F
- Afwerking A	15.497.754,- F
B	3.193.100,- F
C	2.512.397,- F
- Inrichting berging	927.481,- F
- Signalisatie	555.282,- F
- lichtregelininstallatie	4.211.392,- F
- Trillingsvrije ophangpunten	358.638,- F

Uitrustingskosten

- Meubilair „bar américain	1.100.268,- F
- Klankinstallatie „bar américain	369.959,- F
- Praktikabels	371.280,- F
- Schijnwerpers grote zaal	2.334.115,- F
- Mobiele platformen	12.803.874,- F
- Stoelen, tafels in grote zaal	2.882.552,- F
- Hoogtewerker	697.905,- F
- Textiel	632.304,- F
- Klankinstallatie grote zaal	7.568.161,- F
- Piano	355.483,- F

Uw tweede vraag luidde : „Hoeveel kosten de verbouwings- en isolatiewerken van de grote zaal, zo mogelijk afzonderlijk ?”

De kostprijs van de verbouwingswerken van de grote zaal, van ruwbouw tot afwerking, met inbegrip van alle technieken, aansluitingen, herzieningen van de aannemingsprijs, verrekeningen, meerwerken, enzomeer, met uitzondering echter van de erelonen, bedraagt 103.471.765,- F BTW inbegrepen. In deze som is de kostprijs van alle werken, mede van de geluidsisolatie, inbegrepen.

Uw derde vraag : „Hoe was in het lastenboek de noodzaak om in een goede geluidsisolatie te voorzien, omschreven ?”

In de fase „restauratie gevel Steenstraat” werd vanaf niveau 1 tegen de bestaande voorgevel een nieuwe muur opgetrokken in metselwerk.

In het dossier ruwbouw werd de nieuwe dakstructuur beschreven, met na-

me 12 cm beton, een dakbedekking en 10 cm thermische isolatie.

Ingevolge de nieuwe gegevens van de studie inzake geluidsisolatie en akoestiek dd. 22.2.1983 van architect De Bondt werd in meerwerk een muur opgetrokken (9 cm snelbouw) vóór de gemene muur met het appartementsgebouw Steenstraat 27. De spouw van 10 cm werd opgevuld met een isolatiemat.

In uitvoering van het dossier „afwerking B” werd vóór voormelde gemetste muur een vrij opgestelde lambri-zering aangebracht.

In het dossier „afwerking A” werd de vlottende vloer, van de grote zaal beschreven.

In het dossier „verwarming en ventilatie” werd aandacht besteed aan het trillingsvrij opstellen van de technische installaties op absorberende dempers.

De nodige „baffles” – dat zijn de geluidsabsorberende panelen – die in meerwerk aan deze aanneming werden toegevoegd, zorgen ervoor dat de technische uitrustingen niet de minste burenhinder veroorzaken.

Uw vierde vraag ; „zo de vereiste van de geluidsisolatie duidelijk was opgenomen in het lastenboek, dan zijn architect en/of aannemer aansprakelijk voor de onvolledige of foute uitvoering van de werken.

Zijn zij bereid de geluidsisolatie op hun kosten te verbeteren en, zo ja, wanneer zal dit dan gebeuren ? Zo neen, zal dan langs gerechtelijke weg schadevergoeding worden gevorderd ?”

Gezien de geluidsisolatie van de grote zaal beantwoordt aan de vooropgestelde voorwaarden en de betreffende wetgeving kan noch de aannemer, noch de architect voor de veroorzaakte burenhinder aansprakelijk worden gesteld. Ik licht hierbij deze stellingname nader toe.

Het koninklijk besluit dd. 24 februari 1977 stelt de geluidsnormen vast voor muziek in openbare en private inrichtingen.

Terloops wens ik op te merken dat dit

een koninklijk besluit is dat nog door mij werd genomen in mijn hoedanigheid van Staatssecretaris voor Leefmilieu.

In dit koninklijk besluit komen twee normen voor :

– het geluidsniveau voortgebracht door muziek mag maximaal 90 dBA bedragen ;

– het toegelaten geluidsniveau in de buurt is bepaald in functie van het achtergrondgeluidsniveau.

Alle metingen zowel tijdens als na de verbouwingswerken, tonen aan dat de isolerende werking van de grote zaal voldoende is om deze wettelijke voorschriften te eerbiedigen.

Ik heb dan ook opdracht gegeven, enerzijds, de geluidsisolerende en akoestische eigenschappen in de mate van het mogelijke en binnen de mij toegewezen financiële middelen te optimaliseren. Anderzijds heb ik er voor gezorgd om op een technische manier beperkingen in te bouwen ten einde de gebruikers van de zaal te beletten overtredingen te begaan door het produceren van een onaanvaardbaar hoog geluidsniveau in de zaal, dit wil dus zeggen boven de 90 decibel A.

Door het WTCB werden en zullen in de nabije toekomst metingen verricht worden, geëvalueerd en desgevallend aanpassingen gebeuren.

Metingen welke tot dusver plaats hadden :

– luchtgeluidsisolatie van een ruisbron naar de omgeving (juni 1983) ;

– luchtgeluidsisolatie naar de omgeving tijdens een voorstelling, en spectrale analyse (maart 1984) ;

– meting van de nagalmtijden ifv de frekwentie (september, oktober 84) ;

– studie van een aantal zaalakoestische parameters zoals echo's, hinderlijke reflecties, verstaanbaarheid... (oktober 1984).

Tot op heden werden na opening van de grote zaal concreet volgende maatregelen genomen.

– Trillingsvrije ophangingspunten voor de klankkasten werden voorzien.

Poma

– Trillingsvrije vloeren werden geleverd en geplaatst.

– Een klankinstallatie werd aangekocht van zeer hoge kwaliteit, met ingebouwde limiters, meetapparatuur en tevens trillingsvrij opgesteld. Deze is gedeeltelijk geleverd en zal vermoedelijk geplaatst zijn tegen eind juni 1985.

– de akoestische eigenschappen van de grote zaal zullen geoptimaliseerd worden door onder meer de nagalm-tijd te verlagen. Hiervoor worden 200 baffles aangekocht (= geluidsabsorberende panden).

– De jongste metingen betroffen de geluidsoverdracht van contactgeluiden.

Op het huidig ogenblik worden deze resultaten geanalyseerd en desgevallend zal ik ook hier op basis van de mij overgemaakte technische adviezen de nodige maatregelen nemen.

5. Hoe moet de A B inmiddels, zonder exploitatievergunning, werken en het hoofd financieel boven water houden ?

Het is en blijft mijn vaste wil aan de A B voldoende mogelijkheden te schen-

ken. Hierover mag geen enkele twijfel bestaan.

Ik sta echter voor een tegenstelling tussen enerzijds de programmatie, en anderzijds de technische mogelijkheden, eigen aan het gebouw en aan zijn inplanting in een bewoonde buurt, waarmee moet worden geleefd.

Als ik over programmatie spreek, dan denk ik aan programma's waar de geluidsdrempel van 90 decibel wordt overschreden. Dit is in overtreding met de wet.

Het gebouw moet dermate verder worden afgewerkt, en desnoods aangepast, zodat deze beide elementen – gewenste programma en materiële mogelijkheid – met elkaar kunnen worden verzoend.

In afwachting hiervan reken ik op mijn technische diensten en de directie van de A B om op elkaar in te spelen en samen de geschikte oplossingen te vinden.

Tot mijn groot genoegen stel ik bovendien vast dat de stad Brussel onze problemen begrijpt, en zich met ons verheugt in de aanbrenge welke vanuit onze Vlaamse „Ancienne Belgique” wordt verleend, aan het Brusselse stadsleven.

De Voorzitter : De heer Peeters heeft het woord.

De heer P. Peeters : Mijnheer de Voorzitter, zo veel cijfers moeten worden verwerkt dat ik er tijd voor nodig heb.

Ik zal er te gepasten tijde op terugkomen.

De Voorzitter : Het incident is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter : Hiermede zijn wij aan het einde gekomen van onze werkzaamheden.

Wij komen aanstaande donderdag, 2 mei, om 10 en 14 uur bijeen om de voor die dag aangekonigde agendapunten te behandelen.

Geen bezwaar ? (**Instemming**)

De vergadering is gesloten.

– De vergadering wordt gesloten om 16.21 uur.

Tref woordenregister

Actualisering regeerprogramma

Weerslag op financiering Vlaamse Gemeenschap, blz. 1046

Ancienne Belgique

Exploitiatiemoelijkheden, blz. 1067

Belangenconflict

CRW-stuk 107 (1983-1984) „sur la protection des eaux de surface contre la pollution”, blz. 1023, 1024

Zie Motie belangenconflict

Biljartkampioenschap van België

Ontbreken TV-verslag, blz. 103 1

BRT-uitzendingen door derden

Naleving deontologische regels, blz. 1032

Commissie

Wijziging plaatsvervangende leden, blz. 1025

Drie torens Gent

Erkenning als nationaal monument, blz. 1031

Dringende vragen

Zie Jongeren Advies Centrum Gent
Lokale bouwmaatschappijen
Zeevisserijonderwijs

Fietscrossen

Organisatie voor kinderen, blz. 1035

Groenberg

Restauratie en openstelling, blz. 1035

Grondwater

Verzuring in grensgebied Zuid-Nederland, blz. 1036

Helikopterfabriek

Oprichting en vestiging, blz. 1056

Ingekomenstukken

Advies van een commissie, blz. 1028

Arresten van het Rekenhof, blz. 1028

Motie, blz. 1027

Nota, blz. 1028

Jaarverslag, blz. 1028

Ontwerpen van decreet, blz. 1027

Schriftelijke vragen, blz. 1028

Verslagen, blz. 1028

Voorstel van decreet, blz. 1027

Voorstel van resolutie, blz. 1027

Interpellaties

Zie Actualisering regeerprogramma

Ancienne Belgique

Helikopterfabriek

Jachtbeleid

Krooshekreinigers

Jaarbeursgebouw te Gent

Oprichting, blz. 1038

Jaarboek Vlaamse Raad voor het Leefmilieu

Procedure en openbaarmaking, blz. 1033

Jachtbeleid

Uitblijven ministerieel antwoord, blz. 1039

Jongeren Advies Centrum Gent

Erkenning en subsidiëring, blz. 1028

Krooshekreinigers

Aanbesteding bouw, blz. 1051

Leden

Berichten van verhindering, blz. 1023, 1027, 1051

Zie ook Commissie

Lokale bouwmaatschappijen

Bevoegdheid binnen erkende herwaarderingsgebieden, blz. 1029

Motie belangenconflict

Zie B elangenconflict

Moties

Indiening, blz. 1050

Omroepen Noord- en Zuid

Institutionalisering, blz. 1036

Stemming

Hoofdelijke stemming

Motie belangenconflict, blz. 1024

Vlaams Kleinkunst Archief Turnhout

Kritieke situatie, blz. 1034

Vragen

Zie Biljartkampioenschap van België

BRT-uitzendingen door derden

Drie torens Gent

Fietscrossen

Groenberg

Grondwater

Jaarbeursgebouw te Gent

Jaarboek Vlaamse Raad voor het Leefmilieu

Omroepen Noord en Zuid

Vlaams Kleinkunst Archief Turnhout

Wereldomroep

Wereldomroep

Ideologische en filosofische eenzijdigheid, blz. 1037

Werkzaamheden

Regeling, blz. 1025, 1050, 1070

Zeevisserijonderwijs

Dringende opties, blz. 1030
